

**UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FILOZOFICKÁ FAKULTA**

BAKALÁRSKA PRÁCA

2011

Ľubomíra Mišigová

**UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FILOZOFICKÁ FAKULTA**

**FILOZOFICKO - ETICKÉ ASPEKTY OCHRANY ŽIVOTA
OD POČATIA**

Bakalárska práca

Študijný program: Aplikovaná etika – etika profesijných činností

Školiace pracovisko: Katedra všeobecnej a aplikovanej etiky FF UKF v Nitre

Školiteľ: prof. PhDr. Slavomír Gálik, PhD.

Nitra 2011

Ľubomíra Mišigová

ZADANIE ZÁVEREČNEJ PRÁCE

ABSTRAKT

MIŠIGOVÁ, Ľubomíra: Filozoficko-etické aspekty ochrany života od počatia. [Bakalárska práca] Mišigová Ľubomíra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre. Filozofická Fakulta. Katedra všeobecnej a aplikovanej etiky. Školiteľ: prof. PhDr. Slavomír Gálik, PhD. Stupeň odbornej kvalifikácie: bakalár etiky profesijných činností. Nitra: FF UKF, 2011, 43 s.

Bakalárska práca venuje pozornosť objasneniu témotvorných pojmov, ktoré sú nosným pilierom pre hlbšie pochopenie problému ochrany ľudského života a zodpovedaniu kľúčovej otázky, kedy sa začína ľudský život a či je človek človekom od počatia. Každý človek na tejto zemi má základné právo a to je právo na život. Je to jeho najzákladnejšie a najosobnejšie právo, hodnota, na ktorej sú postavené ostatné hodnoty. Preto je život človeka hodný ochrany za každých okolností, každej forme, veku. Každá vyspelá spoločnosť, postavená na hodnotách rovnosti všetkých, spravodlivosti a pravdy, rešpektuje ľudský život v jeho nedotknuteľnosti a neodňateľnosti. Vzhľadom k tomu, že ľudský život začína od počatia a končí smrťou, jeho ochrana trvá od počatia až po jeho prirodzenú smrť. Človek má spoznať posvätnosť ľudského života od jeho počatia až po jeho koniec a uznať, že právo na život máme všetci. Avšak to najcennejšie čo má svoj život stráca nielen v pohromách, epidémiách, vojnách, chorobách, ale inou znepokojujúcejšou formou, ktorá využíva bezbrannosť nenarodeného jedinca a tou je interupcia. Je osobou schopnou poznávať, slobodne rozmýšľať, byť sama sebe pánom, vstupovať do spoločenstva s inými ľuďmi, ale predovšetkým s Bohom.

Kľúčové slová: Interupcia. Človek. Dieťa. Tehotenstvo. Podstata človeka. Hodnota života. Duša. Telo.

ABSTRACT

MIŠIGOVÁ, Ľubomíra: The Philosophic-ethic Aspects of the Life Protection from the Conception [Bachelor's paper]. University of Constantine the Philosopher in Nitra. Faculty of Arts; Department of General and Applied Ethics. Consultant: prof. PhDr. Slavomír Gálik, Phd. The degree of the professional qualification: Bachelor. Nitra: FF UKF, 2011, 43 p.

The purpose of the study is to pay close attention to the terms linked with the protection of every life from the conception. To understand the conception helps us answer the key matter when the human life begins whether from the conception or from the birth. However, every human has the right to life. That is regarded as the most basic and personal right and is the ground of the other values; therefore the human life is worth the protection in every form and age. Any developed society, built on the values of equality, justice and truth, respect human life in its inviolability. Forasmuch as the human life begins at the conception and ends by death, so the protection lasts from the conception to the natural death so that a man should understand the sanctity human life. After all, the life of human is being lost not only in wars, diseases or tragedies but also in accepting the abortion. Every termination obstructs human from being a person searching for relationships with people and his God.

Key words: Abortion. Human being. Child. Maternity. Human nature. The value of life. Soul. Body

OBSAH:

ÚVOD	7
1. PODSTATA ČLOVEKA A HODNOTA ĽUDSKÉHO ŽIVOTA	9
1.1 Podstata človeka.....	9
1.2 Hodnota ľudského života	13
1.3 Počatie - začiatok ľudského dobrodružstva	17
2. INTERUPCIA	22
2.1 História a súčasnosť interupcie	22
2.2 Interupcia v legislatívnej úprave Slovenskej republiky	29
2.3 Právna úprava interupcií v Európe.....	30
3. PROBLÉM INTERUPCIE – ARGUMENTY PROTI A ZA	33
3.1 Hnutie Pro-life	33
3.2 Hnutie Pro-Choice	36
ZÁVER	39
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	41

ÚVOD

Stále častejšie sa do popredia dostáva téma práva na život od počatia, jeho ochrany a rešpektovanie ľudskej dôstojnosti. Vedecko-technický pokrok nám prináša stále nové objavy v oblasti ľudského života ako takého, čoraz častejšie sa dostáva do rozporu s morálnym a etickým zákonom, ktorý človek nosí v sebe. Zastaviť pokrok spoločnosti nie je možné, ale je potrebné, aby pokračoval s rešpektovaním dôstojnosti človeka a jeho základných práv a slobôd. Človeku odobrať jeho ľudské práva nie je možné, pretože žije ľudským životom, ktorý má svoj počiatok v pohlavnom spojení muža a ženy. Preto žiadny zákon, ktorý by akýmkoľvek spôsobom spochybňoval dobro človeka, nemôže byť považovaný za správny a to ani vtedy, keď je výsledkom väčšiny, ktorá síce tvorí legálnosť, nemusí byť vždy aj morálna. V ústave SR v článku 15 je napísané „ľudský život je hodný ochrany už pred narodením.“ Avšak skutočnosť v súčasnosti je iná. Pojem potrat sa nahradil menej agresívnym termínom, a to interrupciou, ktorá nezodpovedá činu, ktorý sa pod jeho významom skrýva. Prostredníctvom médií sa dnešnej spoločnosti predstierajú klamlivé argumenty, ktoré interrupciu neoznačujú ako zabitie živého jedinca, ale iba zákrok odstraňujúci orgán. Spoločnosť nerieši problematiku nechceného tehotenstva skutočnosťami ako je napríklad adopcia, ale uberá sa pohodlnejšou cestou, a to ukončením tehotenstva, najčastejšie v druhom trimestri. V súčasnej dobe na Slovensku existuje niekoľko možných techník prerušenia tehotenstva. Žene prerušené tehotenstvo podľa zákona č. 73/1986 do dvanásteho týždňa tehotenstva, do ôsmeho týždňa sa vykonáva tzv. miniinterrupcia, od 8. – 12. sa vykonáva interrupcia (kyretáž). V 16 – 18. týždni sa môže vykonať odber z plodovej vody – amniocentéza na genetické vyšetrenie plodu. Amniocentéza je indikovaná pri podozrení na genetickú anomáliu (napr. Downovho syndrómu) alebo u rodičiek nad 35 rokov. Pri zistení genetickej chyby je povolená výnimka, interrupcia sa môže vykonať do 24. týždňa.

Cieľom našej práce je vymedziť pojmy týkajúce sa interrupcie, ako aj načrtnúť celkový vývoj a súčasného stavu interrupcie na Slovensku a Európe, pričom sa na problematiku interrupcie pozeráme v pohľadu biologického, filozofického, ako aj z pohľadu kresťanstva.

Bakalárska práca sa delí na tri hlavné kapitoly. V prvej kapitole sa budeme zaoberať pojmami podstaty a hodnoty človeka z pohľadu filozofie a kresťanstva a počatia, ako vzniku nového života z hľadiska biológie. V druhej kapitole, aby sme vytvorili lepší obraz o hodnote človeka, sa budeme konkrétnejšie venovať problematike interrupcie, jej histórii,

súčasnému stavu ako aj právnym úpravám u nás a v okolitých krajinách. V poslednej kapitole zhrnieme vyskúmané za a proti argumenty súvisiace s interrupciou, pričom sa na ne zameriame z odboru filozofie, biológie a kresťanstva. Pri písaní práce budeme postupovať hermeneutickou a synteticko-analytickou metódou dostupnej odbornej literatúry, ako aj jej komparáciou.

Na záver by som chcela touto cestou poďakovať môjmu školiteľovi, prof. PhDr. Slavomírovi Gálikovi, PhD., za jeho pomoc a odborné rady , ktoré mi poskytol pri vypracovaní bakalárskej práce.

1. PODSTATA ČLOVEKA A HODNOTA ĽUDSKÉHO ŽIVOTA

1.1 Podstata človeka

Veľkým tajomstvom vesmíru je ľudská osoba sama o sebe. Podstata človeka patrí k večným filozofickým diskusiám, preto so samotnou otázkou podstaty je úzko spätá aj otázka jej zmyslu. Človek sa odjakživa zaoberá otázkami kto je, prečo existuje a kam jeho život smeruje. Je to večná a neustále kolujúca otázka, pretože sa neustále menia jeho životné podmienky, on sám i jeho obsah života. Žije v meniacich sa historických obdobiach, mení svoje myslenie, chápanie sveta a svoje cítenie. Aj Anzenbacher (1994, s. 188-189) tvrdí, že *“prežívanie ľudskej existencie v čase je vlastným dôvodom jeho dejinnosti. Dejinnosť je tak časovosťou človeka. Človek je bytie v čase.”* Chápanie človeka a jeho existencie v časovosti prináša dva základné poznatky, ktoré sa odzrkadľujú v ľudskom správaní. Prítomnosť v človekovi je vždy prepojená z jednej strany na minulosť, z druhej strany na budúcnosť. Jeho osobná identita určitým spôsobom integruje jeho minulosť do prítomnosti a podobne participuje aj budúcnosť. Prítomnosť vyjadruje obidva póly uprostred ktorých spočíva celá podstata človeka ako takého. Človek sa jednoducho nerozlieva v prítomnosti, trvanie jeho osobného zahrňuje všetky tri fázy časovosti: minulosť, prítomnosť, budúcnosť. Vyjadruje obidva póly, uprostred ktorých spočíva celý problém človeka ako takého. Prvým pólom bytia človeka je jeho živočíšnosť – animalita, ktorou zapadá do hmotnej prírody. Je telesom, živým organizmom a zmyslovou bytosťou. Tento pól tvorí biologickú stránku človeka. Avšak druhý pól bytia človeka je jeho transcendentalita, ktorá spočíva v duchovnosti. Prostredníctvom nej sa vymyká - transcenduje z materiálneho sveta a prestáva byť jeho súčasťou. To je oblasť ľudského vnútra. Filozofické poznávanie človeka vedie k presvedčeniu, že ho nemožno zredukovať na časticu hmoty. V dejinách európskej filozofie sa najčastejšie človek vymedzoval dvojprincípovo, a to duševno-telesne. Jeden princíp obvykle predstavoval niečo typicky ľudské, duchovné a druhý živočíšne alebo telesné. Dvojprincípové vymedzenie je počiatočným a nevyhnutným predpokladom, aby sa človek mohol vyvíjať ako človek s duchovnými mohutnosťami: rozum, vôľu a city.: rozum, vôľu a city. To znamená, že už pri počatí by sa mala predpokladať duševno-telesná bipolarita, ktorá sa môže v ontogenetickom vývoji človeka plne rozvinúť. (Gálik, 2008 s. 117-119). Keďže na jednej strane je nám ponúkaný obraz človeka ako živého tvora, ktorý má svoj biologický ráz, a to

svoj zovňajšok a na druhej strane jeho vnútorný svet presahujúci materiálne, preto človek stojí akoby na rozhraní dvoch svetov , a to sveta hmoty a sveta ducha, ktoré v ľudskej bytosti nie sú iba stojace vedľa seba, ale vzájomne sa prelínajú a tvoria jednosť ľudského bytia. (Janáč, 1999, s. 10-11) V dejinách sa stretávame s rozmanitými názormi na ľudské telo a jeho hodnotu. Už Platón (1990, s.821-823) pozeral na telo ako na väzenie, v ktorom je uväznená ľudská duša. Hovorí: „každá duša je nesmrteľná. Každé telo, ktoré dostáva pohyb zvonka je bezduché, ktoré však dostáva pohyb zvnútra je zo seba samého , má dušu, lebo pohyb je prirodzená podstata duše“. Z toho vyplýva, že duša je príčinou života, predchádza ľudský život a existuje aj po smrti. neho podstatou je duša majúca nadvládu nad telom a stretnutie ja – ty je vlastne stretnutie dvoch duší. Ďalej je presvedčený o nesmrteľnosti duše, pretože je sama o sebe príčinou pohybu, tvorí podstatu človeka, ktorú člení na tri zložky: rozumovú, vznetlivú a žiadostivú. Podstatný pre dušu je rozum, podľa ktorého je telo zložitá a smrteľná, pričom duša je podobná tomu, čo je jednoduché, božské a nesmrteľné. Taktiež Aristoteles (1995, s. 55) vo svojom diele „O duši“ hovorí, “ že znalosť duše prispieva k poznaniu pravdy a formuje telo.“ Rozlišuje medzi dušou a životom. Dušu pokladá za príčinu života, ako aj za ducha, ktorého dostávame. Je podstatná a nezaniká. Telo je skrze dušu živým ľudským telesom. Preto človek nepozostáva z duše a tela, ale je dušou a telom v ich jednote. (Gálik, 2008, s. 38-40).

Biblické chápanie človeka je odlišné od všeobecnej mentality našich čias, ktorá je ovplyvnená do značnej miery filozofiou a psychológiou. Človek je dušou, nakoľko je oživený duchom života, je telom pretože je pominuteľné stvorenie. Podobnosť človeka s Bohom sa vyjadruje jeho dvoma hlavnými činnosťami a to plodením a podrobením si zeme. Prvou činnosťou je človek obrazom božského otcovstva a preto sa má rozmnožovať a naplniť zem. Druhou činnosťou je jeho nadvláda nad zemou. Konštatovanie Svätého písma, že človek je stvorený na Boží obraz, je podkladom a zdôvodnením dôstojnosti jeho osoby úcty voči nej. Podľa Tomáša Akvinského je duša substanciálnou formou tela. Spolu s telom tvorí: „ontologickú prirodzenosť človeka, duša vykonáva svoju činnosť prostredníctvom tela“. Verí, že chápanie duše ako príčiny (hýbateľa) a tela ako účinku (pohybovaného) nestačí na vysvetlenie ich spojenia. Ďalej vysvetľuje, že duša nie je ponorená do tela, ale telo je ňou celé preniknuté, a to na základe jej dokonalosti (Volek, 2003, s.232-234).

Duchovnosť ľudskej duše dokazujeme dvoma typmi argumentov. Prvý typ je tzv. vonkajší dôkaz a spočíva vo všeobecnom súhlase všetkých ľudí všetkých čias. Presvedčenie o neduchovnosti duše voči všeobecnému presvedčeniu ľudí je zanedbateľná

výnimka. Druhým typom dôkazov duchovnosti duše sú tzv. vnútorné dôkazy, ktoré sa vyvodzujú z aktivít rozumnej duše. Na prvom mieste je to sám rozum a jeho činnosť. Rozum môže produkovať aj univerzálne - všeobecné pojmy, ktoré nijako nemôžu mať materiálny charakter, napríklad, podstata stromu. Ak rozum produkuje nemateriálne pojmy, sám musí byť nemateriálnej povahy; teda je prejavom duchovnosti duše. Podobne duchovnosť duše dokazuje aj aktivita ľudskej vôle. Ak ľudská vôľa môže mať za svoj predmet aj duchovné skutočnosti, v tom prípade musí v sebe niesť pečať duchovnosti a chcenie duchovného dobra, čo je vlastne prejavom duchovnosti ľudskej duše. Duša a telo v ľudskej bytosti nie sú v pozícii pána a sluhu. Ide o rovnocenné partnerstvo, ktorým sa tvorí integrita bytia človeka. Človek má len jeden jediný život, na ktorom sa podieľajú obidva konštitutívne princípy jeho bytosti - telo i duša. Ľudská duša je jednoduchá. Jednoduchosťou rozumieme nerozdeliteľnosť podstaty na časti. Duša je jednoduchá v tom zmysle, že nemá žiadne fyzické časti, z ktorých by sa tvorila a ktorými by získala rozmernosť. Ľudská duša je teda nutne jednoduchá, lebo nemá žiadne integrujúce časti, ani kvantitatívne zloženie, teda ani rozmernosť. Nemožno o nej hovoriť, že je veľká alebo malá, čo prináleží len fyzickým telesám. Najhodnovernejším dôkazom jednoduchosti duše je schopnosť reflexie - uvedomovania si svojej činnosti. Ľudské telo vo svojej prirodzenosti nie je zlé, aj keď sa niekedy podieľa na zlých skutkoch človeka. Telo podobne ako duša participuje na jedinej a nedeliteľnej dôstojnosti a hodnote ľudskej osoby. Nezáleží na tom, aký má fyzický vzhľad, alebo v akom zdravotnom a fyzickom stave sa nachádza. Človek je človekom preto, že ľudské telo oživuje a riadi duch. Výraz duch je klasické označenie podstatnej zložky bytia človeka – ľudskej duše. (Janáč, 1999, s.26-37).

Descart v novoveku predstrel dualistické ponímanie dvoch substancií duše a tela. Z toho vyplynul problém, ako je duša s telom prepojená. Tvrdí: „*telo je vo svojej prirodzenosti vždy deliteľné, zatiaľ čo myseľ je nedeliteľná, myseľ a telo sú úplne rôzne.*“ Sám Descartes si tento problém uvedomoval, a viac menej ho nechal otvorený. Toto dualistické chápanie ďalej rozvinul Leibniz vo svojom učení. Podľa neho je duša nedeliteľná, jednoduchá a môže vzniknúť len stvorením a skončiť zničením. Čiže telové i duchovné aktivity sú riadené Bohom. (Gálik, 2008, s. 59-61). Ako sa domnieva Max Scheler: (1968, s. 66-67) „*osoba nie je len prejavom duchovného jadra človeka, ale celého človeka*“. Osobou nie je len duchovná činnosť človeka s jej mohutnosťou a orgánmi, ale aj telová činnosť s jej mohutnosťami a orgánmi. Človek sa stáva viacej človekom práve tým, že sa stáva viacej osobou, že neosobné a menej organické prvky jeho prirodzenosti sú nielen čoraz viacej integrované a zjednocované, ale prostredníctvom nej nadobúdajú nový,

personálny výraz. Zároveň si bol vedomý toho, že samotné poznatky o človeku sú nedostatočné na objasnenie podstaty človeka, že práve naopak, vo svetle formulovanej podstaty človeka stanú sa jasnejšími. Vo svojich filozoficko-antropologických výskumoch sa sústredil na porovnávanie človeka so zvierat'om. V nej rozlišuje dva významy pojmu človek. Prvým pojmom označuje človeka zaradeného do prírodnej systematiky zvierat na vrchol radu stavovcov a cicavcov. Druhým významom prisudzuje človeku osobitné miesto vo svete, ktoré nie je porovnateľné so žiadnym iným miestom živočíšneho druhu. Tento druhý význam označuje pojmom podstaty človeka. Preto sa pokúša vymedziť nanovo podstatu človeka v pomere k zvierat'u a metafyzické zvláštne postavenie človeka. Jeho východiskom je odstupňovanie psychických kvalít. Najnižší stupeň psychična – akási sila, ktorá ženie všetko až do najsvetlejších výšin duchovnej činnosti, tvorí nevedomé, pocitové pudenie bez predstáv, ktoré prisudzujeme už rastline a ktoré je prítomné i v človeku. Druhou duševnou formou podstaty je inštinkt, vrodená a účelová (slúži zachovaniu rodu) reakcia živej bytosti na určité druhovo typické štruktúry v usporiadaní možných súčastí okolia. Východiskom jeho filozofickej antropológie bola filozofia života. Rozdiel medzi človekom a zvierat'om objasnil pomocou termínov uzavretosť svetu a otvorenosť svetu. Konštatoval, že zvierat'u je svet uzavretý, to znamená, že čo nie je pre jeho inštinky a pudy zaujímavé, nie je mu ani dané. Štruktúra prostredia zvierat'a je primeraná štruktúre pudov a zmyslov zvierat'a. Na rozdiel od inštinktovej schémy u zvierat'a v prípade človeka je reakciou duchovný akt, prichádzajúci z duchovného centra, ktoré je naším sebavedomím, naším sebaovládaním. Len preto je táto bytosť schopná slobodne odvrhnúť svoj život. (Letz, 1997, s. 62).

V Schelerovej antropológii má teda konštitutívny význam schopnosť človeka odporovať skutočnosti i vlastným vitálnym impulzom a zároveň v aktoch lásky participovať na realizácii poriadku sveta. Láska je základným intencionálnym aktom zameraným na hodnoty. Hodnoty však nevytvára, tie podľa Schelera existujú objektívne a sú transcendentné vo vzťahu k ich emocionálnemu prežívaniu. Súčet všetkých hodnôt milovanej osoby nikdy nevysvetlí lásku. Vždy tu ostáva niečo navyiac, niečo nevysvetliteľné, totiž konkrétna milovaná osoba, pravý objekt lásky. Najvyššou formou lásky je láska božia, nie však láska k bohu, ale ako ľudské spolu uskutočňovanie božej lásky ku svetu. Zdôrazňuje, že láska vždy podnecuje poznanie a chcenie, je matkou samotného rozumu a ducha, že skôr ako je človek bytosť mysliača a bytosť vôle, je bytosť milujúca. (Sisáková, 2008, s. 400-406).

Hoci sa pohľady na podstatu človeka odlišujú, závisiac od autora, predsa sa väčšina filozofov a biblistov prikláňa k jedinečnej podstate, a to k duši človeka, ktorá v niektorých prípadoch spolu s telom tvorí základ ďalšieho smerovania osoby.

1.2 Hodnota ľudského života

Úsilie o pochopenie hodnoty ľudského života je rozdielne z biologického, filozofického a náboženského pohľadu. Tieto tri rozličné pohľady sa často vyhrocujú z dôvodu, že život neponímajú v jeho celistvosti. Z biologického hľadiska je život celostná, esenciálna vlastnosť organizmu, ako aj spôsob jeho existencie a jemu vlastnej činnosti, ktoré charakterizuje metabolizmus, rast a reprodukcia, že život je účinok alebo výsledok pôsobenia určitej fyzikálno-chemickej štruktúry a je teda fenoménom vysvetliteľným z tejto štruktúry.

Boroňová (2006, s. 24-25) hovorí, že: „základným princípom ľudského bytia je úcta k životu“. Zodpovednosť za dar života od nás požaduje zasadiť sa za jeho ochranu a úctu ku každej jeho forme. V civilizovanej spoločnosti sa chápe zabitie človeka v zrelom veku ako vražda. Ak zabijeme dieťa na počiatku jeho rozvoja, zbavujeme ho celého života, čo je rovnako väčší zločin. V . Preto je to rovnaký ba ešte väčší zločin. Ľudský život si od okamihu počatia vyžaduje úctu, ktorá prináleží ľudskej osobe, chápanej ako jediný telesný a duševný celok. Od počatia musí byť uznané právo na život a na ochranu celistvosti a zdravého vývoja jedinca. Mnohí argumentujú, že embryo v ranom štádiu nie je ľudskou bytosťou a že v priebehu vývoja plodu v tele matky existuje moment, od ktorého by sa mal plod v tele matky pokladať za človeka a pred ktorým by sa mohol odstrániť ako zmes buniek. Nie je žiadny taký moment, v ktorom nastáva zmena z niečoho na niekoho. V oplodnenom vajíčku sa hneď v prvom okamihu spúšťa dynamizmus vytvárajúci telo človeka s orgánmi, ktoré budú nástrojmi vedomia a slobody.

Ľudský život začína počatím. Prečo záleží na živote a máme mať k nemu úctu? Pretože život je tým najväčším bohatstvom na zemi, človek nemôže život stvoriť, život ho presahuje. Je viac ako my, pretože jeho prvotná príčina je mimo náš dosah. Preto si zasluhuje tú najvyššiu úctu, lebo je najvyššou hodnotou. Medzi biológiou a filozofiou v porozumení života však existuje určitá vzájomná súvislosť. Pokiaľ biológia skúma štruktúry prítomné v živote, najmä vzťahy medzi tými štruktúrami a vlastnými fenoménmi života, filozofia skúma samotné možnosti bytia príslušnej podstaty, ktorej je inherentný

životný princíp, ako aj skryté vzťahy medzi týmto bytím a jeho životnými štruktúrami. Pri uvažovaní o hodnote ľudského života vychádzame zo základnej otázky, ktorá je tak stará ako sám človek – odkiaľ prichádza a kam ide? Pričom pod človekom rozumieme každého jednotlivého človeka i celý ľudský rod. Vzhľadom na duševno-telesnú konštitúciu človeka sa spytovanie na pôvod vzťahuje na celého človeka, aj keď otázka môže najprv smerovať k ľudskej duši (duchu) alebo k ľudskému telu. Nám však ide o filozofickú otázku osobitého a jedinečného pôvodu človeka, pretože človek evidentne existuje ako súčasť sveta. Filozofia sa teda pri spytovaní na podstatu života neuspokojuje s nájdením a vysvetlením štruktúr spojených s existenciou života, ale spytuje sa na bytie určitého ontologického stupňa, ktorému je inherentný životný princíp. Z fenomenálneho hľadiska sa život postihuje ako ustavičné vznikanie či utváranie, nevyčerpatel'né mnohotvárne sebarozvíjanie, ktoré ostro kontrastuje so strnulosťou a jednotvárnosťou pohybu neživých telies. Život sa však zvykne interpretovať aj ako tajomná tvorivá sila, prenikajúca svet, ktorá sa vymyká pojmovému poznaniu a možno ju ako tak postihnúť len intuíciou. Pritom existuje vnútorná spojitosť medzi životom a duchom, preto človeku je teda inherentná najvyššia forma života ako živého ducha, ktorá sa prejavuje dovnútra osobnostne v jeho kultúrnosti a navonok sociálne v jeho vonkajšej kultúre. Takýto život má už svoju bytostnú šírku a hĺbku obopínajúcu samotné ľudské bytie. (Letz, 2003, s. 15-16).

Život je nepochybne najvyššou hodnotou. Človek bol v priebehu dejinnej evolúcie stvorený a uschopnený k slobodnej a tvorivej súčinnosti s Bohom. V dôsledku takto uskutočňovanej účasti na Božom živote jeho život nadobúda v dejinách čoraz zjavnejšie punc absolútosti. Ostatné formy a oblasti života majú len relatívnu hodnotu. Je potrebné totiž zásadne rozlišovať medzi hodnotením ľudského života a samotnou jeho hodnotou, ktorá nezávisí od ľudských hodnotení života. Z uvedeného vyplýva, že hodnota ľudského života a hodnota života sa v priebehu dejín nemenia, menia sa len ľudské hodnotenia a porozumenia života. Život sa chápe ako niečo posvätné, pred čím je potrebné mať úctu. Platí to najmä o ľudskom živote vďaka jeho otvorenosti Božiemu životu. Preto do života, osobitne do života človeka nemáme morálne právo zasahovať, t.j. rôznym spôsobom ním manipulovať, a to až natoľko, že sa tým narúša jeho integrita. Takéto siahnutie na ľudský život v potratoch, je popieraním puncu absolútosti v živote človeka. (Janáč 1995, s.5-9).

Staré latinské príslovie hovorí: „*Človek človeku vlkom*“. Človek je takým nepriateľom, že prináša hrôzu a smrť sám sebe, čo dokazujú celé dejiny ľudstva. Je možné ľuďmi zvonku manipulovať bez toho aby si to boli schopní uvedomiť. Takáto závislosť slobodnej vôle na okolí ide tak ďaleko, že pokiaľ sa o človeka nikto nestará a je osamotený a dostáva sa mu

neustáleho odmietania, nevidí už v ďalšom živote žiadny zmysel a hľadá smrť. Preto ľudskú slobodu nemožno pokladať za odôvodnenie ľudskej dôstojnosti a hodnoty ľudskej existencie. Človek si uvedomuje svoju hodnotu predovšetkým vtedy, keď sa cíti milovaný. Pokiaľ vie, že je druhému milý a drahý, je tiež sám presvedčený o zmysle a hodnote svojej existencie. Láska dáva poznať vlastnú hodnotu. Avšak tu môžu mať niektorí námietku, či závisí hodnota ľudského života iba na tom, koľko porozumenia a lásky sa mu dostáva? Samozrejme, že hodnota človeka nezávisí len od toho či je milovaný alebo nie, ale od toho či je hodný lásky, pretože ak niekto ľuďmi pohŕda a nenávidí ich, nie je možné ho donútiť k tomu, aby ich miloval. Najhlbšie zdôvodnenie hodnoty ľudského života spočíva pre kresťanov vo viere v Boha, že nás miluje a povoláva k večnému životu. (Rotter, 1999, s. 24-27). Kresťanská tradícia zdôrazňuje hodnotu ľudského života, keďže každý človek je stvorený na Boží obraz. Starozákonné knihy Svätého písma, najmä kniha Genezis načrtávajú obraz človeka v niekoľkých dimenziách, že je to predovšetkým človek ako dielo Božieho stvorenia, stvorený na Boží obraz a obraz človeka zraneného hriechom. Kniha Genezis zdôrazňuje stvoriteľský úmysel Boha pri stvorení človeka: „*a stvoril Boh človeka na svoj obraz, na Boží obraz ho stvoril, muža a ženu ich stvoril*“. Boh ich požehnal povedal im: „*Plodte a množte sa a naplňte zem! Podmaňte si ju*“ (Gn 1,27-28) Podobnosť človeka s Bohom sa vyjadruje jeho dvoma hlavnými činnosťami plodením a podrobením si zeme. Prvou činnosťou je človek obrazom božského otcovstva a preto sa má rozmnožovať a naplniť zem. Druhou činnosťou, ktorou človek je obrazom Boha, je jeho nadvláda nad zemou. Konštatovanie Svätého písma, že človek je stvorený na Boží obraz, je podkladom a zdôvodnením dôstojnosti jeho osoby a úcty voči nej. Zároveň sa tým naznačuje, že to hlavné, určujúce, čo robí človeka človekom, je jeho duch, pre ktorý je človek osobou. Starozákonné zjavenie zreteľne vyjadruje aj spoločenský ráz ľudskej bytosti, čo je tretí základný vzťah človeka, vzťah k iným ľuďom. Človek je povolaný aj k láske k inému človekovi, ktorého prvotným obrazom a prameňom je láska muža a ženy, realizovaná v manželstve a rodine. Zo vzťahu lásky sa rodí spoločenstvo osôb v úzkom zmysle slova, ako je rodina a priateľstvo, aj v širokom zmysle, ako je spoločnosť a spolupráca medzi ľuďmi. Ľudia potrebujú jeden druhého, sú do istej miery na seba závislí a majú si jeden druhému pomáhať. Avšak starozákonné zjavenie o človekovi súbežne s načrtnutím jeho dôstojnosti a vznešenosti načrtáva aj obraz zraneného človeka hriechom. Prvotný hriech Adamov poškodil človeka v jeho troch základných bytostných vzťahoch k Bohu, ľuďom a k svetu. Hriech narušil aj vzťah človeka k iným ľuďom a vniesol do ľudskej rodiny rozbroje a rozdelenie. Aj svet sa následkom Adamovho

hriechu správa nepriateľský voči človekovi. Príroda sa správa nepriateľsky k nemu aj v jeho vlastnom tele. Okusuje bolesť, choroby, trápenia a nakoniec musí zomrieť. Ale v Kristovi a jeho obety za nás sa obnovuje aj hriechom narušená spoločenská dimenzia človeka. „*Ved' Boh tak miloval svet, že dal svojho jednorodného Syna, aby nezahynul nik, kto v neho verí, ale aby mal večný život*“. (Jn 3,16) Kristus pomáha človekovi objaviť a realizovať zmysel jeho života i hlavný cieľ jeho existencie. (Janáč, 1995, s.51-54). Z pravdy, že človek je Božím obrazom, sa vyvodzujú všetky ostatné pravdy o človeku a dôstojnosti jeho osoby. Každý človek má osobnú dôstojnosť, ktorá sa odvodzuje z toho, že je Božím obrazom.

Nezabudnuteľný Ján Pavol II (1995, s.17) ohľadom hodnoty života nám hovoril: „*človek je povolaný k plnosti života, ktorý presahuje rozmery jeho pozemskej existencie, pretože spočíva v účasti na samom živote Boha*“. Absolútna hodnota ľudského života je v jeho nedotknuteľnosti, pritom ľudské bytosti sú najzložitejšími organizmami na tejto planéte. Všetky vznikajú podľa istého plánu, ale napriek tomu sme odlišní, každý sme osobitý. Vznešenosť tohto nadprirodzeného povolania ukazuje veľkosť a nesmiernu hodnotu ľudského života aj v jeho pozemskej fáze. V čase od počatia až po smrť človek prejde pozoruhodným procesom fyzického, emocionálneho intelektuálneho vývoja, ktorý začína v lone matky a pokračuje až do konca života. Život v čase je totiž základnou podmienkou, počiatočnou etapou a integrálnou časťou celkového jednotného procesu ľudskej existencie. Vývoj a rast človeka sa považuje za zázrak, ktorý fascinuje. Tento proces neočakávane a bez akejkoľvek zásluhy človeka prežaruje prísľub a obnovuje dar Božieho života, ktorý sa v plnosti uskutoční vo večnosti (Jn 3,1-2). Toto nadprirodzené povolanie zároveň zdôrazňuje relativitu pozemského života muža a ženy. Nie je totiž poslednou, ale predposlednou skutočnosťou. Je teda posvätnou skutočnosťou, ktorá je nám zverená, aby sme ju chránili so zmyslom pre zodpovednosť a priviedli ju k dokonalosti lásky a k darovaniu seba samých Bohu a bratom.

Moje presvedčenie o živote sa prikláňa ku kresťanskej náuke, ktorá podobne ako filozofia, vníma život človeka ako posvätný, pretože nikto nemôže sám sebe dať život. Každý ho dostáva od Boha bez toho, aby oň žiadal. Táto skutočnosť zaväzuje každého človeka, aby život prijal a dobrovoľne prevzal zaň zodpovednosť, a to tým, že sa bude oň starať, chrániť a rozvíjať ho. Človek svojím rozumom a slobodnou vôľou prevyšuje všetko stvorenstvo, a to tak, že je schopný poznávať, rozhodovať, slobodne sa dávať a vstupovať do spoločenstva s inými. Ľudské bytie je vrcholným javom stvoreného sveta,

preto kresťanstvo vyznáva posvätnosť a nedotknuteľnosť ľudského života od počatia až po prirodzenú smrť.

1.3 Počatie – začiatok ľudského dobrodružstva

Do procesu odovzdávania ľudského života v súčasnosti zasahujú rozličné metódy, a to nielen preto, aby tomu procesu napomáhali, ale aby ho aj ovládali. Keď si vo vesmíre všimneme odovzdávanie iných foriem života, odovzdávanie ľudského života má svoju originalnosť, ktorá vyplýva z originalnosti samej ľudskej osoby.

Ľudské telo sa skladá z buniek, kde každá bunka má jadro, ktoré pozostáva presne zo 46 „tyčiniek“- chromozómov, ktoré sa skladajú z miliónov molekúl, ktoré sa nazývajú gény, teda nosiče dedičnosti. Od génov a od ich vzájomnej kombinácie závisia určité vlastnosti, vďaka ktorým sa navzájom líšime: pohlavím, stavbou tela, farbou očí , atď. Počas obdobia plodnosti dozrievajú pohlavné bunky: spermie v pohlavných orgánoch muža a vajíčko v pohlavných orgánoch ženy. Tieto bunky sú naprogramované na vzájomné spojenie, aby sa utvoril nový jedinečný život. V tele ženy dozrieva raz za mesiac jedno vajíčko, ktoré môže byť oplodnené len v krátkom časovom úseku, približne 24 hodín. Vajíčko je jedna bunka, malá približne ako špendlíková hlavička, ale môžeme povedať, že je gigantickou bunkou, pretože je nositeľom potravy pre prvé potreby novovzniknutého jedinca (Centro Documentazione e solidariteá – Firenze, s. 6 – 9). Počatie je možné, ak má dvojica sexuálny styk v dňoch, ktoré bezprostredne predchádzajú alebo nasledujú ovuláciu. Spermia dosiahne membránu oocytu, prenikne ju vrátane bičíka a dostane sa do vnútra bunky vajíčka. Preniknutá spermia sa vo vajíčku zbaví bičíka a uvoľní zo svojej hlavičky genetický materiál obsiahnutý v chromozómoch, ktorými je vybavená., a spojením s chromozómami, ktorými je vybavený oocyt sa utvára nový komplexný genóm - zygóta. Tehotenstvo sa v súčasnosti z lekárskeho hľadiska rozdeľuje na tretiny alebo trimestre, z ktorých každý trvá tri mesiace. Skutočný a vlastný proces oplodnenia sa začína, keď najlepšia spermia sa dostane do kontaktu s oocytom. Spojenie oboch pohlavných buniek je naprogramované ako kaskáda interakcii špecifických ľudských bielkovinových molekúl na povrchu gamét a v ich cytoplazme. Táto bytosť je naprogramovaná zvnútra, sama si riadi rast a vývoj, na matke je závislá len vzhľadom na výživu a ochranu, v ostatnom je celkom nová, odlišná, jedinečná a nezávislá bytosť. Možno povedať, že spermia a vajíčko sú pred vzájomným spojením potencionalnou

ľudskou bytosťou. Akonáhle sa spoja, stanú sa skutočnou ľudskou bytosťou. Nie všetky oplodnené oocyty sa vyvinú do normálneho tehotenstva, v skutočnosti viac než polovica embryí, ktoré majú predovšetkým genetické abnormality, sa spontánne potratia ešte pred chýbajúcou menštruáciou. Zygóta je prvou bunkou nového života, ktorý sa bude diferencovať, znásobovať, vyvíjať a rásť. Cesta je dlhá, ale dobrodružstvo nového života sa začalo (Faggioni, 2007, s. 232).

Základ pre ďalší rast dieťaťa je vývin, ktorý sa uskutočňuje v prvých troch mesiacoch, je to hlavne rýchly rast a procesy, ktoré premieňajú zárodok na plod. Naše zatiaľ nenarodené dieťa sa volá zárodok – embryo a v druhom týždni od počatia končí uhniedzovanie, proces pri ktorom zárodok úplne pokryje sliznica maternice. Zárodok začína úžasne rýchlo rásť, mení sa z dutej guľôčky na plochú kotúčovú platničku, ktorá sa skladá z dvoch vrstiev, utvorí sa aj vnútorná plodová blana. Koncom druhého týždňa a začiatkom ďalšieho týždňa sa v zárodku vyvinú tri vrstvy, ktoré sa volajú zárodkové listy, ktorých proces je veľmi dôležitý, pretože neskôr sa z nich utvoria všetky orgány dieťaťa. Tieto zárodkové listy sa volajú ektoderma – neskôr z nej vznikne koža, nechty, prstíky, očné šošovky a zubná sklovina, endoderma – z nej sa vyvinú napríklad pľúca, pečeň, pankreas, močový mechúr a tretia vrstva sa volá mezoderma a z nej sa utvorí celá kostra, okrem lebky, svaly, systém miazgových uzlín a pohlavné orgány. V treťom týždni od počatia zárodok začína plávať v tekutine, je veľké ako písmeno „c“ a sú viditeľné prvé náznaky uší a očí. Hoci dieťa je už v pokročilom štádiu vývinu, matka však o jeho existencii ešte nevie, pretože ubehlo len 14 od ovulácie. Zárodok má už srdce rúrkovitého tvaru, ktoré začne v tomto týždni biť. Utvorili sa aj primitívne krvné bunky a cievy. Vo štvrtom týždni od počatia má zárodok veľkosť a tvar veľkého písmena „C“. Začína sa formovanie nervov, má jednokomorové srdce, v ktorom sa utvorí priehradka. Vo veľmi primitívnej forme už existujú aj pľúca a pečeň. Koncom piateho týždňa sa dieťaťu začína črtat' tvár, začínajú sa vyčleňovať zápästia a pršteky, dajú sa už rozoznať ruky a stupaje, začína sa utvárať chrbtica a koža je taká tenká, že je priesvitná. V šiestom týždni od počatia je dieťaťko ešte stále zárodkom, ale rastie úžasne rýchlo. Aj keď je naďalej ohnutý dopredu, nepodobá sa už tak písmenu „C“. I keď hlava v porovnaní so zvyškom tela je veľká a ohnutá k hrudníku, jeho ramená a nohy sú dlhšie a vyčnievajú dopredu. Začínajú sa utvárať črty tváre, srdce nadobudlo svoju konečnú podobu. V ďalších týždňoch prvého trimestra má zárodok už reflexy, jeho hmotnosť neustále stúpa, svaly nadobúdajú konečnú podobu, dajú sa už rozoznať pohlavné orgány, vieme či to bude chlapec alebo dievčaťko, má vyvinuté všetky orgány, pršteky a palčky má oddelené. Dieťa už nie je zárodok, ale

v tomto období ho nazývame plodom. Má osem týždňov a prekonalo 60 najdôležitejších dní svojho života, formovanie všetkých jeho orgánov je ukončené. Má všetko, čo môžeme nájsť u dokonale vyvinutej ľudskej bytosti (Centro Documentazione e solidarietà – Firenze, s. 21). Jeho hlavička je už vzpriamená, vykonáva spontánne pohyby, profil tváre je zreteľne profilom ľudskej bytosti, narástlo mu už niekoľko vlásokov. Taktiež sa mu zjavuje prvé kostné tkanivo, dieťa dokáže cmúľať prsteň, jeho hmotnosť a výška sa neustále zväčšujú. Druhý trimester tehotenstva je obdobím, kedy sa vykonávajú prenatalne skúšky na zistenie niektorých vrodených porúch. Tu dochádza najväčšiemu počtu potratov. U dieťaťa pokračuje vo všetkých vyvinutých častiach a orgánoch tela rastový proces, kostra produkuje čoraz viac kostnej drene. Plod neustále rastie a je čoraz viac pohyblivejšie, dokáže už cúmľať, mraštiť sa, otáčať očami, ktoré už pozerajú priamo. Jeho hlavička je teraz vzpriamená a nožičky má dlhšie ako ramienka. Podľa pohlavných orgánov, ktoré sú v tomto štádiu zvonku dobre vyvinuté, vidíme, či je plod mužského alebo ženského pohlavia. V pätnástom týždni od počatia sa mu začína tvoriť hnedé tukové tkanivo, prostredníctvom ktorého získava teplo. Hoci plod prehltá i vdychuje plodovú vodu, nejde o skutočné dýchanie, toto nastáva keď sa rozvíjajú pľúčne laloky a udeje sa to až keď sa dieťa prvý raz nadýchne. V pokožke plodu zhruba v sedemnástom týždni od počatia zvláštne žľazy vytvárajú hmotu, ktorá sa volá maz. V tomto období všetky matky už cítia pohyby dieťaťa. Jeho pokožka už nie je priehľadná a začínajú sa utvárať nechty. Maternica matky sa v osemnástom týždni natoľko zväčší, že jej vrchol dosahuje úroveň pupka. V období od devätnásteho týždňa až do ukončenia druhého trimestra dieťaťko ďalej rastie a priberá. U ženského pohlavia sa v dvadsiatom druhom týždni od menštruácie pošva stáva dutou, ak je mužského pohlavia jeho miešok je ešte tuhý. Dieťa už dokáže reagovať na hlasné zvuky alebo hudbu, má striedajúce obdobia spánku a bdenia. Začína sa u neho tvorba hormónu štítnej žľazy, taktiež má už dobre vyvinuté obočie. Teraz následkom užívania viacerých liekov môže dôjsť k prerušeniu spojenia medzi plodovým koláčom a plodom. Vývin končatín, orgánov a rast plodu pokračuje, aj keď sa začína utvárať podkožný tuk, je dosť chudé a pokožku má zvráskavenú a červenú. Rastúce dieťaťko a maternica sa tlačia nahor a pritom posúvajú žalúdok. Mnoho matiek má v tomto období problém s trávením a pálením záhy. Nastáva obdobie tretieho trimestra, obdobie počas ktorého bude nasledovať zvyšovanie hmotnosti matky i dieťaťa. Je čas začatia príprav na pôrod. Na začiatku trimestra dieťa váži zhruba jednu tretinu predpokladanej hmotnosti pri pôrode. V matkiných prsníkoch sa nachádza mlieku podobná látka tzv. mledzivo, ktoré bude prvou potravou dieťaťka po narodení. Avšak nielen obranné látky

činia dieťa schopným života, sú to aj rôzne pocity a vnemy, ktoré matka odovzdáva svojmu ešte nenarodenému dieťaťu. Pokiaľ matka prežíva počas tehotenstva úzkosť, znepokojí tým aj svoje dieťa. Lenže horšia ako úzkosť alebo strach je odmietanie dieťaťa matkou. Naše dieťaťko má už chuťové vnemy i počuje a reaguje na bolesť. Je schopné vykonávať rytmické dýchacie pohyby a regulovať svoju telesnú teplotu. V tomto období naše nenarodené dieťaťko mimoriadne rýchlo dozrieva, a nakoľko pod kožou dieťaťa pokračuje ukladanie tuku, všetky jeho línie sú zaoblenejšie. Obklopujú ho dva obaly vnútorný amión a vonkajší chorión a označujú sa ako plodové blany. Tesne pred pôrodom sa plod „schúli“ do matkinej panvy s hlavičkou obrátenou smerom k matkinej kostrči (McCubbin, 1985, s.11-161). V týchto mesiacoch žena predstavuje chodbu, cez ktorú dieťa vchádza do sveta. Všetko čo pôsobí na ňu, pôsobí aj naň. (Verne, 1973, s. 26). Prenatálne dieťa sa cíti ohrozené keď cíti, že sa mu matka odcudzuje a sústavne zanedbáva jeho telesné a psychické potreby, nedostáva od nej dostatok lásky a pozornosti. Materinská láska sa má začať k nenarodenému dieťaťu v okamihu, keď si uvedomí, že v nej rastie nový život, ktorý je pokračovaním jej života a jej manžela, ich lásky. Po narodení, ktoré sa uskutoční normálne v 40. týždni tehotenstva, ľudská bytosť dostáva meno novorodenec. Nevedomé dieťa považuje svoj pôrod za ohrozenie svojho života. Jeho prvý výkrik je vlastne výkrikom smrteľného strachu a jeho obrovskej vôle prežiť. Keď si ho matka privinie na prsia, upokojí sa a nájde dôveru pri počutí známeho tlkotu srdca svojej matky. Psychickou potravou dieťaťa je láska, ktorá bola prvým citom, ktorý poznal už v lone matky (Centro Documentazione e solidarietà – Firenze, s. 28 – 29).

Ľudská bytosť je najväčším divom v celom vesmíre. Jeho počatie nie je až také samozrejmé ako sa na prvý pohľad môže zdať. Počas pohlavného aktu stamilióny spermií sa snažia dobyť vajíčko, no ich životnosť je závislá od prostredia, v ktorom sa pohybujú. Preto v niektorých prípadoch dosiahnuť materstvo je veľmi ťažké až nemožné. Z tohto dôvodu sa využívajú rôzne techniky oplodnenia, a to buď asistovaním pri pohlavnom styku alebo mimo pohlavného styku. Akokoľvek, oplodnenie neprirodzeným spôsobom nazývame umelé oplodnenie alebo oplodnenie in vitro (Centro documentazione e solidarietà – Firenze, s. 2 – 8). Pod umelým oplodnením rozumieme oplodnenie prirodzeným pohlavným stykom za pomoci mechanických, umelých prostriedkov, ako napríklad striekačky používanej k prenosu spermií, kde sa ďalej rozlišuje aj subjekt darcu spermií. Avšak oplodnenie in vitro, chápané ako oplodnenie mimo ľudského tela, sa prevádza v skúmavkách, kedy pomocou umelých hormónov vo vaječníkoch sa vyvolá dozretie viacerých vajíčkových buniek, ktoré sa v skúmavke oplodnia s mužskými

spermiami a nakoniec sa prenesú do maternice ženy s nádejou, že otehotnie. Úspešnosť tejto metódy je však pomerne nízka, preto je potrebné uskutočniť niekoľko pokusov, čo má negatívne vedľajšie účinky na zdravie ženy, ako aj veľké percento potratov (Peschke, 2004, s.257 – 260).

Život sám je tajomstvo, ktoré je ťažko definovať. Telesný život nie je čosi mimo nášho ja, ale predstavuje základnú hodnotu tohto ja. Telesnosť teda nepatrí do oblasti mať, ale do oblasti byť. Svoje telo nevlastníme, to sme my samotní. Istotne telesný život nevyčerpáva všetko bohatstvo tohto ja, ktoré je predovšetkým duchovné a presahuje samotné telo i časnosť. Telo nie je iba naším nástrojom na to, aby sme vstúpili do kontaktu so svetom, je nevyhnutnou podmienkou, aby sme mohli žiť svoj život vo svete. Jestvujeme prostredníctvom tela. Telesný život, ktorým začína existencia človeka vo svete zaiste v sebe nevyčerpáva celú hodnotu osoby, ani nepredstavuje najvyššie dobro človeka, pretože on je povolaný do večného života. Avšak telesný život je určitým spôsobom základná hodnota, pretože práve na ňom sa zakladajú a rozvíjajú všetky ostatné hodnoty ľudskej osoby (Inštrukcia „DONUM VITAE, 1998, s. 30-31). „Ľudský život je zvlášť slabý a krehký keď prichádza na svet, je posvätný pretože od svojho počiatku je nositeľom stvoriteľskej činnosti Boha a zostáva navždy v osobitnom vzťahu k Stvoriteľovi.“ (Ján Pavol II.,1995, s. 80). „Plodte a množte sa a naplňte zem! Podmaňte si ju!“ (Gn 1, s. 27-28). Boh stvoril človeka ako jedinú bytosť pre seba. Ľudský život je posvätný, pretože už od svojho počiatku je prejavom Božieho stvoriteľského činu. Dar života, ktorý Boh Stvoriteľ a Otec zveril človeku, ho vyzýva na to, aby si uvedomil jeho neoceniteľnú hodnotu a prijal zaň zodpovednosť. Preto plnenie úlohy odovzdávania ľudského života je veľmi vážna úloha v každej dobe. Z toho vyplýva, že v poslaní odovzdávať život nemajú ľudia voľnosť konať podľa svojej ľubovôle a slobodne si určovať svoje vlastné mravné zákony, ktorých sa chcú pridržiavať. (Pavol VI., 1993, s.7-15).

2. INTERUPCIA

2.1 História a súčasnosť interrupcie

Interupcia je jav, ktorý možno sledovať naprieč celými ľudskými dejinami. V súčasnosti však naberá desivé rozmery. V USA sa ročne vykoná približne 1,5 miliónov potratov, niekoľko desiatícov v európskych krajinách a celosvetovo viac ako 50 miliónov každoročne. Pod pojmom interrupcia alebo potrat chápeme vyňatie životaschopnej ľudskej bytosti z materského lona prostredníctvom ľudského zákroku, či už je usmrtená pred vyňatím z maternice alebo je ponechaná istej smrti mimo nej. K potratom dochádza priamo, keď prostredníctvom vyňatia životaschopného plodu sa sleduje iný cieľ, napríklad zachovanie povesti slobodnej ženy (Peschke, 2004, s. 286). Interupcia nie je ojedinelým javom, ktorý by sa vyskytoval len v súčasnej dobe, alebo len na určitej úrovni organizácie spoločnosti. Aj keď v primitívnych spoločnostiach nebola známa súvislosť medzi pohlavným stykom a tehotenstvom, a preto sa ženy – matky ako zachovateľky života stavali na najvyšší piedestál spoločnosti: častá forma usporiadania bol tzv. matriarchát (nadvláda žien). Vznikom súkromného vlastníctva sa začína hierarchia meniť, potreba udržať majetok v dedičstve vlastnej pokrvnej línie vyvoláva potrebu kontroly počatia a sexuality žien. Od roku 1850 pred Kristom máme prvé písomné správy o ľudskom úsilí, ktoré smerovalo k regulácii počatia. K tomu bol potrebný prevratný objav, že základ nového života je spojený so súložou muža a ženy. Zábrana otehotnenia sa zrejme uskutočňovala pomocou metódy pokusu a omylu. Všetky tieto pokusy však niesli ešte nutnú dávku čarodejníctva a povier. V staroveku sa interrupcie nepokladali za trestné. Sankcie sa udeľovali napr. za poškodenie práv otca na potomstvo, napr. Chammu-rabiho zákonník (2250 p.n.Kr.) osobitne upravoval zodpovednosť človeka, ktorý spôsobil potrat dcéry plnoprávneho občana, závislého a otrokyne. Dieťa sa v histórii netešilo vždy úcte a vážnosti. Jedni ho označovali za Boží dar, iní ho nemali ani za hodné vlastného mena. Vtedy existovalo mnoho teórií o tom, ako ľudský život začína a rastie. Väčšina vedcov vtedy „vedela“, že muž zasial celkom nový bytosť do plodného lona svojej ženy. Pojmy ako „zasiatie semena“, „plodnosť“, „neplodnosť“ boli prevzaté z poľnohospodárstva. Až vznikom vyspelejších kultúr ako antické Grécko sa sexualita začína oddeľovať od ľudskej reprodukcie. Prelom v regulácii pôrodnosti nastal vďaka kvalifikovanému starovekému gynekológovi Sóránovi z Efezu (98-138 pr. Kr.). Jeho priekopnícky čin spočíva

predovšetkým v tom, že ako prvý odlíšil antikoncepciu od potratu. Hippokrates vo svojich spisoch varuje pred podávaním a prijímaním toxických prostriedkov, ktoré môžu spôsobiť potrat, pretože sú nebezpečné aj pre samotnú ženu. Avšak vo svojom spise *Corpus hippocraticum* odporúča ženám rôzne násilné cvičenia, aby ukončili svoje nechcené tehotenstvo. (Závacká, 2008, dostupné na internete) V roku 1588 pápež Sixtus V. v konštitúcii *Effraenatum* odsúdil potrat s najväčšou prísnosťou. To neznamená, že by sa neboli našli teológovia, ktorí zastávali prípustnosť potratu za mimoriadnych okolností pred predpokladaným okamihom vstupu duše do tela, alebo argumentovali predpokladanou vôľou dieťaťa obetovať svoj život za život matky. Všetky tieto teórie sa ukázali ako mylné a chybné a Cirkev ich nikdy neprijala za svoje učenie. V roku 1869 pápež Pius IX. tým, že stanovil čas oduševnenia na dobu počatia zakázal interrupcie. Kongregácia pre náuku viery vydala v novembri 1974 najúplnejší dokument o odsúdení potratu, v ktorom jasne potvrdzuje, že momentom počatia sa ľudský život začína a od toho momentu má byť aj rešpektovaný“. (Suaudeau, 2002, s.37-38.). Osvietenstvo a vznik liberalizmu priniesli so sebou novú myšlienku jedinečnosti jednotlivca (teória individualizmu). Kontrola nad vlastným telom (a teda aj právo ženy na kontrolu tehotenstva) je základnou súčasťou bytia jednotlivca s jeho potrebami a právami. Pre prvých obhajcov kontroly pôrodnosti bolo priame spojenie medzi princípom ovládania vlastného tela a feministickými požiadavkami zreteľné. Dôležitú úlohu hral rok 1870, keď sa prijatím zákona o vzdelaní otvorili brány škôl v Anglicku a aj v iných krajinách Európy a USA. Priemyselná revolúcia si vyžadovala zaraďovanie žien do výrobného procesu vo zvýšenej miere. Vstup žien do výrobného a vzdelávacieho procesu mal za následok i zmeny zásadných právnych noriem v postavení ženy. K prvým moderným právnym normám, ktoré menili postavenie ženy, patrila možnosť mať a nadobúdať majetok a slobodne ním disponovať a tiež právo na rozvod. Ďalšími právnymi normami, ktoré kvalitatívne menili postavenie ženy, boli právne normy upravujúce interrupcie a používanie antikoncepcie, avšak nie vo všetkých krajinách. (Závacká, 2008, dostupné na internete).

„Prvým štátom sveta, ktorý uzákonil umelé potraty, bolo v roku 1920 sovietske Rusko. Ďalej nasledoval štát západnej Európy, Island, ktorý legalizoval interrupcie zo zdravotných dôvodov. V roku 1938 legalizovala potraty sociálnodemokratická vláda vo Švédsku. Dánsky parlament legalizoval v tom istom roku interrupcie pre záchranu života ženy. Vo Veľkej Británii bol súdne zavedený precedens umožňujúci potraty v prípade psychického alebo fyzického poškodenia ženy. V roku 1953 neboli potraty v Holandsku de facto trestané. V roku 1956 boli legalizované interrupcie v Poľsku, Maďarsku a Bulharsku.

O rok neskôr bola prijatá právna norma v danej otázke v Česko-Slovensku, Rumunsku a Číne zaviedli potraty. V roku 1967 boli legalizované interupcie vo Veľkej Británii, v roku 1969 v Kanade, v roku 1970 vo Fínsku, v roku 1972 v NDR. Napriek skutočnosti, že väčšina ľudí v USA nechcela potraty, Najvyšší súd rozhodol 22. Januára 1973 na základe súdneho sporu Roe vs. Wade celkom opačne. Zrušil všetky protipotratové zákony, ktoré akýmkoľvek spôsobom chránili nenarodené deti. Počas sedemdesiatych rokov 20. storočia boli postupne legalizované interupcie v Rakúsku, Francúzsku, v Južnej Afrike, v NSR, v Izraeli, na Novom Zélande, v Taliansku, Nórsku a Juhoslávii. V tradične liberálnom Holandsku boli interupcie povolené právnou normou až v roku 1981. Španielsko povolilo potraty zo zdravotných dôvodov a v prípade znásilnenia v roku 1985 a o rok neskôr ich nasledovalo Grécko. V rokoch 1990-1999 boli v Európe legalizované interupcie v Belgicku, naopak v roku 1993 postavilo mimo zákon potraty Poľsko. Po roku 2000 Švajčiarsko (2002) sa v národnom referende vyslovilo za legalizáciu potratov, ktorú navrhli vládnci socialisti a v roku 2007 Portugalsko pod vedením socialistov presadilo legalizáciu potratov. Interupcie však boli legalizované nielen počas ľavicových vlád, ale tie za obdobia vládnutia stredopravých strán napr. vo Francúzsku alebo na Novom Zélande. (Závacká, 2008, dostupné na inetrnete).

Keď uvažujeme o dieťati, ktoré sa má narodiť, zdá sa nám absurdné uvažovať o tom, že jeho status by sa v priebehu niekoľkých ďalších minút či hodín mohol zmeniť, pretože od počatia si žije svoj ľudský život. Pokiaľ ide o počatého jedinca, ľudia spochybnili jeho ľudskú podstatu, keď hľadali argumenty, ktorými chceli zdôvodniť vykorisťovanie alebo vyhubenie svojich blízkych. Odmietanie dieťaťa, ak je nechcené, a prijať len dokonalé zdravé dieťa sa riadia rovnakou logikou. V oboch prípadoch sa dieťa odmieta pre neho samotné. Chcené je len za podmienky, že napĺňa predstavy manželov. Ak je nechcené, jeho očakávané narodenie odporuje želaniu rodičov. Ak nie je dokonalé, neuspokojuje ich očakávania. V oboch prípadoch žije len podmiennečne, o jeho živote a smrti bezvýhradne rozhodujú tí, čo po ňom túžia. Preto ak sa vychádza z predpokladu, že ľudský jedinec má právo na existenciu, lebo je predmetom túžby, nevyhnutne z toho vyplýva, že ľudského jedinca možno pozbaviť práva na existenciu, pretože nie je predmetom túžby. Dieťa sa degraduje na predmet spotreby. Ľudská spoločnosť sa zrúti, ak dopustíme, aby sa zlikvidoval každý nechcený jedinec. Nemožno sa dopustiť zla, aby z toho vzišlo dobro. Nedá sa argumentovať ani údajným konfliktom hodnôt. Veď život je tým najcennejším, tou najväčšou hodnotou. Právo dieťaťa na život je nadradený všetkým právam. (Faggioni, 2007, s. 260). Podľa Tináka (2002, s. 52): „*interupcia znamená prerušenie čohosi, čo bude*

pokračovať. Potrat tehotenstvo nepreruší, ale totálne skončí. Potrat vedie k zabíjaniu detí tak, ako po dni nasleduje noc“. Aj živosť plodu, ktorý bol podstatou tehotenstva. Celková morálna závažnosť umelého potratu sa javí v celej pravde ak uznáme, že tu ide o vraždu a najmä keď sa vezmú do úvahy osobité okolnosti, ktoré ho definujú. No kým na jednej strane zdôrazňujeme úctu k životu, na strane druhej sa ešte, stále u nás uplatňuje a toleruje zákon o umelom prerušení, vlastne ukončenie tehotenstva. Ján Pavol II (1995, s. 106-107) používa obsažnejšiu definíciu a potvrdzuje, že „*umelý potrat je vedomým a priamym zabitím ľudskej bytosti v začiatočnom štádiu jej života medzi počatím a narodením*“. Potrat sa často obhajuje ako východisko z rôznych komplikovaných situácií, v domnienke, že rieši problémy. „Ospravedlňujúce“ okolnosti môžu byť rôzne. Spomenieme len niektoré dôvody, ktoré odporujú učeniu Cirkvi. Interupcie sa často dožadujú rodičia v prípade, že ich očakávané dieťa bude postihnuté ťažkou zdravotnou vadou, či už ide o genetickú poruchu alebo nejaké ochorenie spôsobené počas tehotenstva alebo poškodenými chromozómami. Ďalší dôvod môže byť znásilnenie ženy, kedy otehotnie proti jej vôli a dieťa sa stáva pre matku záťažou. Taktiež tehotenstvo možno pokladať za sociálne bremeno, či už z ekonomického alebo veľmi často zo spoločenského hľadiska, kedy matka alebo príbuzní môžu pociťovať nepríjemné tlaky zo strany okolia. V neposlednom rade môže tehotenstvo ohrozovať život matky, alebo jej psychické zdravie. Akokoľvek, Cirkev interupciu jednoznačne odmieta a ponúka možnosť dať dieťa na adopciu. (Peschke, 2004, s. 291-294). Rozhodnutie zabiť ešte nenarodené dieťa často uskutoční matka, ako aj iné osoby. Vinný môže byť najmä otec dieťaťa, a to nielen vtedy keď priamo nabáda ženu k interupcii, ale aj vtedy, keď sa o takéto jej rozhodnutie pričiňuje nepriamo – necháva ženu samotnú v problémoch súvisiacich s tehotenstvom. Nátlak môže vyvíjať aj širšia rodina, priatelia, ale i spoločnosť samotná. Často sa presadzuje názor, že právo ženy na interupciu jej zvyšuje dôstojnosť a schopnosť sebarealizácie prostredníctvom budovania si kariéry či stáva sa emancipovanou ženou. Nemožno sa dopustiť zla, aby z toho vzišlo dobro. Nie je možné zabiť dieťa a dúfať, že sa tým zlepší jej postavenie matky alebo spoločenská situácia. Avšak vzhľadom k tomu, že sa často dostávali do iných problémov, hra tu neprehliadnuteľnú úlohu právo dieťaťa na život. Potrat nesmie byť prezentovaný ako pohodlný a rozumný prostriedok na riešenie problémov. Matka svoje nenarodené dieťa nemôže považovať za svoj niektorý orgán. Zúžená predstava o slobode spravidla pripravuje pôdu pre zrod znevažujúceho názoru na ľudské telo. Keď sa telo oddelí od osoby stáva sa semeniskom amorálnosti. Telesnosť sa viac nepovažuje za rozmer osobnosti, vďaka ktorej človek nachádza svoje miesto vo svete a v čase a vstupuje do

medziľudských vzťahov. Najviac záleží na rozmanitosti pôžitkov. Jednotlivec, ktorý pôžitky chladne počíta a porovnáva, zároveň pociťuje nutkanie vynachádzať techniky, ktoré by ho čo najviac uspokojili. Aj na dieťa sa pozerá v duchu aritmetiky pôžitkov, buď sa považuje za nepohodlné telo, s ktorým rýchlo skoncuje interupcia, alebo za predmet spôsobujúci radosť obom partnerom, či len jednému z nich. (Schooyans, 1997, s.42).

V súvislosti s interupciou vzniká zvláštny problém začiatku ľudskeho života. Podľa Šoltésa a Pullmanna (2008, s. 45-46) „prenatálny výskum a genetika dokazujú, že každý človek je už človekom od počatia jedinečnou, nezameniteľnou a špecifickou ľudskou bytosťou. Je preukázateľné, že človek má od počiatku len ľudské znaky, nikdy nemá žiabre, chvost a ani iné orgány, ktoré by boli vývojové zvyšky zo zvieracieho štádia vývoja. Ľudské embryo sa nevyvíja v človeka, ale ako človek, a tým mu musíme priznať základné ľudské práva – teda predovšetkým právo na život. Mnohí, keď hovoria o potrate, nezapočítavajú tam predčasné potraty, uskutočnené rôznymi prostriedkami v prvých týždňoch tehotenstva.“ Filozofi a teológovia zastávali dve rôzne teórie začiatku ľudskej bytosti. Aristoteles a neskôr sv. Tomáš Akvinský sa domnievali, že k oduševneniu rozumovou dušou dochádza vtedy, keď oplodnené vajíčko dosiahne určité vývojové štádium. Dovtedy je embryo vegetatívnej alebo živočíšnej povahy. Oživenie embrya duchovnou dušou sa kládol do doby asi šiesteho týždňa po počatí (40 dní pre chlapcov a 80 dní pre dievčatá). Avšak v 18. storočí sa medzi teológmi začali presadzovať nové lekárske poznatky, a to že k bezprostrednému oduševneniu dochádza v okamihu počatia. V 19. storočí bol tento názor najrozšírenejší. Dnes naopak čoraz viac vedcov sa prikláňa k názoru, že je nutný istý vývoj bunkového materiálu, kým dôjde k oduševneniu. Ďalšie lekárske dôkazy a poznatky objasňujú problém. Ľudská spermia potrebuje približne sedem hodín, aby prenikla k vajíčku. Keď prenikne k vajíčku, asi 24 hodín trvá kým splynú ich jadrá a vznikne zygota. Tá ostáva ešte sedem dní v pohyblivom stave vo vajcovode a maternici, kým sa zahniezdi. Celý tento proces trvá štrnásť dní a podľa lekárov často značná časť oplodnených vajíčok odumrie pred zahniezdením. To znamená, že do tejto doby nemožno hovoriť o ľudskom individue. Avšak musíme konštatovať, že oplodnené vajíčko je už živým organizmom, z ktorého sa vyvinie iba ľudská bytosť, ak bude mať priaznivé podmienky. Jeho rešpektovanie a ochrana je preto povinná. Boh na tomto svete koná bezprostredne a sám rozhoduje o tom, či sa vajíčko oplodní alebo nie. (Peschke, 2004, s. 286 – 291).

Na základe presvedčenia podopretého aj biologickými faktami, že ľudský život sa má uznať už od prvých momentov počatia, treba za skoré prerušenie tehotenstva považovať všetky procedúry, ktoré spôsobujú smrť embrya či už vo fáze pred zahniezdením (prostredníctvom intercetív), ako aj vo fáze po zahniezdení (prostredníctvom kontragestatív). V súčasnosti čoraz častejšie ponúkajú lekári tzv. eugenický potrat, ktorého cieľom je zabrániť narodeniu malformovaného alebo postihnutého dieťaťa, aby vraj nemuselo viesť „neplnohodnotný ľudský život“, aby sa predišlo narodeniu, ktoré bude pre rodinu i spoločnosť veľkou záťažou. Rozšírenie tohto typu potratu súvisí s rozvojom techník prenatalnej diagnostiky. Odlišná situácia nastáva vtedy, keď sa v rozpore ocitne rovnocenné zdravie alebo život matky na jednej strane a život plodu na strane druhej, vtedy sa hovorí o terapeutickom potrate, ktorý sa nazýval aj nepriamym potratom, lebo sa jedna o umelé prerušenie tehotenstva považované za nebezpečné pre zdravie matky. (Suaudeau, 2002, s. 42-49). Ďalšou formou regulácie pôrodnosti sú antikoncepcné intercetíva. Medzi typickým intercetívom je vnútromaternicové teliesko, ktoré po zavedení do maternice vyvoláva kontrakcie stien maternice. Tým znemožňuje zahniezdenie embrya, keď sa tam dostane, keď je už vo fáze blastocytu. Typickým kontragestatívom je RU 486 alebo mifepristón, ktorý blokuje receptory progesterónu v cieľových orgánoch a tým spôsobuje oddelenie trofoblastu a prerušenie tehotenstva. Tabletky „deň po“, ktorá spočíva vo veľkej dávke estrogénov alebo pregestínov, sa podáva v dvoch nasledujúcich dňoch po nechránenom styku, ak nastalo oplodnenie, pôsobí abortívne tým, že zabráni vývoju embrya. (Faggioni, 2007, s.269-270).

Z morálneho a katolíckeho hľadiska (Dubovská, 2006, s. 32) „*priamy potrat znamená chcený ako cieľ alebo prostriedok, závažne protirečí morálnemu zákonu*“ – Pán života, zveril ľuďom vznešenú úlohu chrániť život, čo sa má uskutočňovať spôsobom dôstojným človeka. Život treba chrániť s najväčšou starostlivosťou už od počatia. Nie je možné robiť ústupky v úcte voči ľudskému životu, ktorá mu prináleží od jeho začiatku – od oplodnenia. Od momentu oplodnenia je nový život plne ľudský, osobný a jedinečný. Dieťa nie je nejaká vec, na ktorú máme nárok, nie je možné ho pokladať za predmet vlastníctva, ono je totiž ten najväčší dar.“ Prikázanie „Nezabiješ!“ (Ex 20,13) je prikázanie, ktoré ukazuje, že Boh berie do svojej ochrany život každého jedného človeka, aj nenarodeného dieťaťa, chráni život človeka aj pred ním samým. Má vyslovene negatívny obsah: označuje hranicu, ktorú nikdy nemožno prekročiť. Po tomto slove nasleduje smrť – ukončenie života. Implicitne však podnecuje zaujať pozitívny postoj absolútnej úcty k životu. Katolícka cirkev vždy odsudzovala potrat, ako vraždu nevinného

a od samého počiatku jednoznačne potvrdila prikázanie „Nezabiješ!“, ako o tom svedčí Didaché, najstarší mimobiblický kresťanský text: „*Sú dve cesty – jedna cesta života, druhá cesta smrti; je medzi nimi veľký rozdiel. (...) Druhým prikázáním náuky je: nezabiješ, (...) nenecháš zahynúť dieťa potratom, ani ho nezabiješ, keď sa narodí. (...) A cesta smrti je takáto: (...) nemajú súcit s chudobným, netrpia s trpiacim, neuznávajú svojho Stvoriteľa, zabíjajú svoje deti a potratom nechávajú hynúť Božie stvorenia; odvracajú sa od núdzneho, trápia sužovaného, sú advokátmi bohatých a nespravodlivými sudcami chudobných.* (Suaudeau, 2002, s. 33). Najväčší zástanca života na zemi Ján Pavol II. (1995, 98-99) dôrazne odsúdil potrat ako mravnú neusporiadanosť a vyjadril sa s najvyšším možným stupňom autority ohľadom potratu slovami: ...“*vyhlasujem, že priamy potrat, to jest chcený ako cieľ alebo prostriedok, je vždy vážnym morálnym neporiadkom, lebo je dobrovoľným zabitím nevinnej ľudskej bytosti*“. Stanovisko katolíckej cirkvi k prerušeniu tehotenstva je jednoznačne odmietavé. Umelý potrat je usmrtenie dieťaťa a to sa nedá ničím ospravedlniť. Preto, ak nechceme, aby sa poslanie plodenia života vydalo napospas ľudskej ľubovôli, treba uznať, že moc, ktorú človek môže mať nad vlastným telom a jeho prirodzenými funkciami, má určité hranice, ktoré sa nesmú prekročiť, hranice, ktoré nikomu, či už súkromnému jednotlivcovi alebo človekovi obdarenému verejnou mocou nie je dovolené prerušiť. Tieto hranice sa neurčujú z iného dôvodu ako z úcty, ktorá patrí celému ľudskému telu a jeho prirodzeným funkciám. (Pavol VI, 1993, s. 22).

V neposlednom rade treba spomenúť, že umelé potraty zvyšujú riziko neskorších samovoľných potratov, brušných a iných mimomaternicových tehotenstiev, či predčasných pôrodov. Taktiež je zvýšené riziko, že ďalšie narodené dieťa bude postihnuté, alebo sa žena neskôr sama stáva neplodnou. Ďaleko horšie následky sú psychické následky, o ktorých sa často mlčí. Označujú sa ako „syndróm následku potratu“. Tento syndróm zahŕňa úzkostné stavy, úbytok sebaúcty, pocity ťažkej viny, depresie a zlé sny. Každá žena po umelom potrate má nejaké negatívne pocity. Potrat taktiež ohrozuje manželstvo, ťaží celú rodinu a negatívne pôsobí na medziľudské vzťahy. (Peschke, 2004, s. 293-294).

2.2 Interupcia v legislatívnej úprave Slovenskej republiky

Po vzniku prvého česko-slovenského štátu keďže na Slovensku ostal v platnosti uhorský právny poriadok, bol právny postih za prerušenie tehotenstva rôzny. V rakúskom trestnom zákonníku sa uvádzalo: „*Žena, ktorá úmyselne čokoľvek podnikne, čo príčinou je vyhnanie plodu jej, alebo čo spôsobí jej pôrod taký, že dieťa na svet mŕtve príde, dopustí sa zločinu*“. V roku 1950 bol prijatý nový trestný zákon, ktorý pripúšťal povolenie interupcie za presne stanovených podmienok. Patrilo k nim ohrozenie života ženy a výskyt dedičnej poruchy. Tento trestný zákon znamenal oproti predchádzajúcej právnej úprave veľký pokrok. Prijatím zákona č. 68/1957 Zb. o umelom prerušení tehotnosti, československá právna úprava ustanovila možnosť vykonať interupciu nielen zo zdravotných, ale aj z mimo zdravotných (sociálnych) dôvodov. Boli nimi najmä: pokročilý vek ženy, najmenej tri žijúce deti, strata manžela alebo jeho invalidita, rozvrat rodiny, ohrozenie životnej úrovne v prípadoch, keď hospodárska zodpovednosť za výživu rodiny alebo dieťaťa spočíva prevažne na žene, obťažná situácia vzniknutá otehotnením u nevydatej ženy, okolnosť nasvedčujúca, že k otehotneniu došlo znásilnením alebo iným trestným činom. Existencia týchto dôvodov však sama o sebe nezakladala žene právo podrobiť sa umelému prerušeniu tehotenstva. Toto právo zakladalo až kladné rozhodnutie komisie špeciálne vytvorenej na rozhodovanie o povolení interupcie v každom konkrétnom prípade. (Drgonec, Holländer, 1988, s. 176). V roku 1986 Slovenská národná rada prijala zákon č. 73/ 1986 Zb. o umelom prerušení tehotenstva, ktorý zrušil interupčné komisie a nepochybne rozšíril sféru osobnej autonómie ženy.

Prameňmi súčasnej právnej úpravy sú:

Ústava Slovenskej republiky zákon č. 460/1992 v z.n.p. najmä čl. 1 ods. 2, 14, 15, 16.

Vyhláška MZ SR č. 74/ 1986, ktorou sa vykonáva zákon č. 76/ 1986 o umelom prerušení tehotenstva.

Vyhláška MZ SR č. 22/ 1988 o povinných hláseniach súvisiacich s ukončením tehotenstva.

Trestný zákon č. 140/ 1961 Zb. z.n.p. (§§ 227- 229).

Trestný zákon č. 300/200 Z.z. (§§ 147- 154).

Zákon o zdravotnej starostlivosti č. 576/ 2004 Z.z. z.n.p.

Zákon o rozsahu zdravotnej starostlivosti č. 577/ 2004 Z. z. z.n.p.

Právo na život je chránené zákonom. Nikto nesmie byť pozbavený života okrem výkonu súdom uloženého trestu , ktorý nastupuje po uznaní viny po spáchaní trestného činu, za ktorý zákon trest ukladá.“Právo na život je súčasťou aj úpravy čl. 3 Všeobecnej

deklarácie ľudských práv a čl. 6 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach. Pretože sa zakotvuje právo na život v čl. 15 a uvedený článok jednoznačne stanovuje, že trest smrti sa nepripúšťa (1) Každý má právo na život. Ľudský život je hodný ochrany už pred narodením . (2) Nikto nesmie byť pozbavený života. (3) Trest smrti sa nepripúšťa. (4) Podľa tohto článku nie je porušením práv, ak bol niekto pozbavený života v súvislosti s konaním, ktoré podľa zákona nie je trestné. Zákonná právna úprava interupcií sa odvíja od čl. 15 ods. 1 Ústavy SR. Cieľom ustanovenia čl. 15 ods. 1 je zabezpečiť ochranu fyzickej osoby pred akýmkoľvek pozbavením života. Prvá veta čl. 15 Ústavy dáva odpoveď na otázku, kto je chránený, i čo je chránené. že právo na život je nescudziteľné a teda ani nemôže byť poverený rozhodovať o živote iného. V druhej vete čl. 15 upresňuje, že ľudský život je hodný ochrany už pred narodením. (Zeman, 2006, s. 116-118) Ochrana v súčasnom slovenskom právnom systéme je ťažiskovo zabezpečená len ako „časť“ tela matky. Tomu nepriamo nasvedčuje aj trestnoprávna úprava , v ktorej nejestvuje skutková podstata zameraná na ochranu plodu, tá je zameraná len na ochranu matky, plod ten je len predmetom útoku. Život dieťaťa po pôrode je chránený prostredníctvom § 147 TZ, špeciálnym subjektom v tomto prípade je len matka. Objektom ochrany skutkovej podstaty trestného činu vraždy je až narodený človek – dieťa nielen vypudené/vyňaté, ale aj oddelené od matky. (Nesvadba, 2000, str. 8-9).

2.3 Právna úprava interupcií v Európe

V dvadsiatom storočí v sedemdesiatych a osemdesiatych rokoch dochádza k liberalizácii legislatívnej úpravy interupcií. Právne úpravy interupcií majú rôzne podoby od celkového zákazu až po neobmedzené právo do určitého štádia tehotenstva slobodne rozhodnúť o jeho ukončení. Celková právna úprava interupcií nie je harmonizovaná, je ponechaná na jednotlivé štáty Európskej únie. V niektorých štátoch sú interupcie povolené len v prípade, že by tehotenstvo malo negatívny vplyv na život a zdravie ženy, niekde berie zákon ohľad aj na mentálne zdravie a jeho ochranu. Takéto zákony sa vyskytujú v Lichtenštajsku a Poľsku. Zákony Poľska umožňujú vykonanie interupcie do dvanásteho týždňa tehotenstva len v prípade znásilnenia, ak je ohrozený stav matky alebo ak plodu hrozí nenapraviteľná deformácia, ale musí byť k tomuto daný súhlas partnera. Neskôr v roku 1996 prijali nový interupčný zákon, ktorý povoľoval vykonávanie interupcie aj zo sociálnych dôvodov, avšak Ústavný súd Poľskej republiky v roku 1997

rozhodol, že interrupcia, ktorá bola vykonaná pre sociálne dôvody, je nezákonná. Prerušenie tehotenstva v Írsku je v rozpore s Ústavou. Výnimočne môže byť interrupcia povolená, ak je život matky v priamom ohrození. Proti takému konaniu vystúpila Spoločnosť na ochranu nenarodených detí a obrátila sa s prípadom na írsky súd. Antiinterrupčná írská právna úprava sa stala predmetom niekoľkých súdnych sporov, ktoré sa skončili pred orgánmi Rady Európy. Írsko v decembri 1992 doplnilo svoju ústavu o dva nové dodatky. Podľa týchto ústavných dodatkov, potvrdených referendum, neobmedzuje slobodu vycestovať do cudziny a neobmedzuje ani slobodu získavať informácie alebo ich sprístupňovať v štáte za podmienok ustanovených zákonom, ak ide o informácie vzťahujúce sa na služby, ktoré sú v inom štáte dostupné v súlade so zákonom. V referende odpovedali aj na otázku prípustnosti interrupcií v Írsku. Na túto otázku odpovedali Íri záporne, čím potvrdili svoju podporu ochrane plodu pred interrupciou. (Lukačovičová, 2001 dostupné na internete.) V Portugalsku, ktoré je silno katolícke patria interrupčné zákony k najtvrdším v Európe. Podľa nich je možné uskutočniť interrupciu len žene, ktorej tehotenstvo ohrozuje život alebo jej fyzické či mentálne zdravie, ďalej v prípade znásilnenia, incestu či poškodenia plodu. O otázke interrupcií sa už v Portugalsku konalo referendum v roku 1998. Portugalci návrh na povolenie interrupcie do desiatich týždňov odmietli. Účasť na tomto referende bolo však veľmi nízka. V ranom štádiu sa interrupcia obmedzuje vo Švajčiarsku, Portugalsku a Španielsku za okolností, za ktorých je ohrozené zdravie matky, poškodenie plodu, incestu alebo znásilnenia. Medzi štáty, ktorých liberálne zákony povoľujúce interrupciu na základe sociálnoekonomických podmienok, rešpektujúcich vek, stav, počet detí a ekonomické zdroje patria – Fínsko, Veľká Británia, Luxembursko, Island. V Nemecku, Taliansku a Veľkej Británii majú zákony, ktoré výslovne dovoľujú interrupciu v prvých štádiách tehotenstva – do troch mesiacov. Vo Francúzsku zákon povoľuje interrupciu v prvých 10 týždňoch tehotenstva, ak je „v tiesni“ tak tento zákon pripúšťa, aby sa žena sama rozhodla, či je alebo nie je v tiesni a nevyžaduje nijaké lekárske osvedčenie, ani súhlas zo strany kohokoľvek iného. (Dworkin, 2004, s. 147). Na žiadosť žien bola v rokoch 1956 až 1968 v Bulharsku voľne prístupná interrupcia. Úpravami zákona v rokoch 1968 a 1974 bola len pre vydané ženy s dvoma alebo viac žijúcimi deťmi a slobodné alebo osamelé ženy. V Maďarsku v rokoch 1956-1973 rozhodovali o interrupciách komisie, ale boli to skôr poradné komisie. Po roku 1974 podobne ako v Bulharsku vstúpilo do platnosti obmedzenie interrupcií len pre vydané ženy alebo slobodné a osamelé. Rusko má najstaršie a najliberálnejšie zákony o interrupciách. Umelé prerušenie tehotenstva bolo legalizované už v roku 1920. Od roku 1993 je možné

interupciu na žiadosť ženy vykonať, ak dĺžka trvania tehotenstva neprekročila hranicu dvanástich týždňov. Zo zdravotných dôvodov je umelé prerušenie tehotenstva možné bez časového obmedzenia, avšak so súhlasom ženy. Aj v súčasnosti je tu interupcia jednou z najčastejších foriem antikoncepcie a Rusku patrí smutné prvenstvo v počte vykonaných interupcií - na sto narodení tu pripadá viac ako dvesto interupcií. Vo Francúzsku zákon povoľuje interupciu v prvých 10 týždňoch tehotenstva, ak je „v tiesni“, tak tento zákon pripúšťa, aby sa žena sama rozhodla, či je alebo nie je v tiesni. (Pietruchová, 2007, dostupné na internete). Otázka, či embryo/plod je osobou alebo vecou sa v súvislosti s ochranou života v medzinárodnom práve nastoľuje iba nepriamo. Právo na život sa proklamuje ako základné ľudské právo vo všetkých medzinárodných dohovoroch prijatých Organizáciou spojených národov. Či sa toto právo upravuje skôr alebo neskôr, to výslovne upravuje jedine novela Amerického dohovoru, ktorá v článku 4 ustanovuje: *„Každá osoba má právo na úctu k svojmu životu. Toto právo sa chráni zákonom a vo všeobecnosti od momentu počatia. Nikoho nemožno ľubovoľne zbaviť života“*. Viackrát sa v medzinárodných spoločenstvách na ochranu ľudských práv nastolila otázka, či sa právo na život priznáva aj ľudským zárodkom. Výbor pre ľudské práva sa vo veciach ochrany života pred narodením uspokojil s konštatovaním, že Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach neobsahuje výslovné ustanovenie o okamihu v čase, keď sa život začína a končí, preto presný rozsah záväzku štátu chrániť ľudský život je nejasný. (Humeník, 2009, dostupné na internete).

3. PROBLÉM INTERUPCIE - ARGUMENTY ZA A PROTI

„Existuje veľa argumentácií pre interrupciu a proti nej a záleží na tom, z ktorého pohľadu sa na ňu pozeráme, avšak v súčasnosti je veľa medzinárodných organizácií, ktoré presadzujú právo na ochranu života, pretože žijeme vo zvláštnom svete, ktorý sa zamiloval do smrti. Viac než dve tretiny z celého ľudstva žije v krajinách, ktoré zrušili ochranu ľudského života. (Marx, 1991, s.170). Jedným z dôvodov, prečo sa väčšina z nás cíti zmätene, keď ide o problém interupcií je to, že nenarodenému dieťaťu chceme i nechceme dopriať práva, ktoré patria dospelým a deťom. (Footová, 2004, s.7) Samuel Pfeifer (citované podľa Tináka, 1991) v článku Potrat očami lekára píše: *“Tisíccky ľudí vyjdú na ulicu, aby demonštrovali za ľudské práva, za životné prostredie, mier. Často tí samí demonštrujú za „právo na vlastné brucho“ a bez rozpakov žiadajú potraty“*. Existuje však aj skupina, ľudí, tzv. konzervatívnych obrancov práv dieťaťa, ktorí sú v podstate za práva dieťaťa, ale v určitých prípadoch by volili umelý potrat, hlavne ak ide o postihnutý plod. Nie vždy je isté, že dieťa bude určite poškodené, preto nie je možné riešiť nevyliciteľnú chorobu nenarodeného dieťaťa jeho usmrtením. Keď dokážeme usmrtiť dieťa, ktoré vraj bude postihnuté, čo potom urobíme s dieťaťom, ktoré ostane postihnuté chorobou? Aj to zabijeme? (Tinák,1991, s. 90).

Ľudské telo sa pokladá za zásobáreň orgánov, ktoré možno použiť pri implantáciách. Odosobňujúci pohľad na ľudské telo nevyhnutne vedie k jeho komerčnému využívaniu, ako uvádzajú svedectvá niektorých ľudí, ktorí sa vzdali svojej práce, keď videli, čo sa deje pri vykonávaní interupcií, pritom boli zastrášaní, obmedzovaní.

3.1 Hnutie *Pro-life*

V roku 1960 vo Veľkej Británii vznikla prvá svetová organizácia na ochranu života, ako reakcia na spochybňovanie práva na život niektorých skupín ľudí. V tom roku sa pripravoval zákon, ktorý mal uvoľniť potratovú prax, pretože dovtedy bola interrupcia dovolená len zo závažných zdravotných dôvodov. Odporcovia zákona sa združili a vytvorili Spoločnosť na ochranu nenarodených detí (SPUC). Ich stanovky vychádzali z textu Deklarácie práv dieťaťa prijatého OSN v roku 1959. Na ich strane stála tiež *Britská lekárska asociácia a Kráľovská spoločnosť pôrodníkov a gynekológov*. V priebehu rokov sa SPUC stala celosvetovo jednou z najvplyvnejších dobrovoľných organizácií na ochranu

života. Je nezávislá, nenáboženská, avšak spolupracuje s niektorými kresťanskými a moslimskými cirkvami. Jej členovia sú presvedčení, že ľudský život vzniká už v okamihu počatia. Svetonázorovo sa tento postoj opiera o náboženské východiská. V roku 1975, dva roky po uzákonení interupcie v Amerike, založil benediktínsky kňaz Paul Marx v Minnesote *Stredisko pre ľudský život*, ktorého aktivity boli zamerané na predchádzanie potratu. Pretože aktivity na ochranu nenarodeného života silneli, v roku 1981 v Marylande vytvoril centrum medzinárodnej siete na ochranu života Medzinárodné združenie pre ľudský život. Medzi ďalšie významné hnutia v oblasti ochrany života patrí *Liga akcií pre život*. Vyznačuje sa širokým spektrom činností, svojou dôslednosťou dosiahla zatvorenie viacerých potratových kliník v Amerike. Ďalšou organizáciou je *Katolícky inštitút pre rodinu a ľudské práva*, ktorý poskytuje informácie o rodine a dodržiavaní ľudských práv delegátom OSN a nevládnym organizáciám. Hnutie *Akcia život* vzniklo v Nemecku a presadzuje rešpektovanie dôstojnosti ľudského života od počatia po prirodzenú smrť. Veľa organizácií hnutia pre život má v jednotlivých krajinách svoje pobočky. Na Slovensku je to *Donum Vitae*, avšak priekopníckym činom je vytvorenie národnej organizácie *Fórum života*. V Českej republike je najaktívnejšie občianske združenie Hnutí *Pro život*. *Pro-life* - v preklade názov tejto organizácie znamená za život a jeho členovia považujú interupciu za vraždu a ľudský život vzniká už v okamihu počatia. Svetonázorovo sa tento postoj opiera o náboženské východiská. Zástancovia práv dieťaťa nesúhlasia s názormi zástancov práva ženy. Poukazujú na pravdu reálne, nezávislú, ktorá je zjavná každému, kto ju chce poznať a má moc sama v sebe. Argumentujú, že ľudský život začína počatím a teda z právneho hľadiska je plod osobou, ktorú treba rešpektovať a chrániť od prvého okamžiku jej existencie. Pretože túžba človeka podieľať sa na konaní dobra je veľká, medzi stúpenkami hnutia *Pro-life*, je veľa ľudí, ktorí boli zástancami potratu a dokonca ich vykonávali.“ (WILLKE, 1993, s. 300). Zaradil sa medzi aj gynekológ Bernard Nathanson (Suaudeau, 2002, s. 14-17), ktorý bol zodpovedný za viac než 70 000 potratov a je autorom filmu *Nemý výkrik*. Vyjadril sa takto: „*Druhou obeťou potratu je žena, ale kto vníma vážne jej bolesť? Nad tým sa nikto ani nezamýšľa?*“ Tajomstvo vzniku novej ľudskej bytosti vždy vzrušoval a podnecoval ľudí, aby ho odkryli a pochopili. Základná otázka je, či je počatý nový život už od svojho vzniku osobou, alebo sa ňou stáva postupne v celom štádiu svojho vývoja. Spojenie dvoch pohlavných buniek – spermia a vajíčko, dve gaméty, sú pred spojením in potentia stať sa materiálnym podkladom osoby. Pred splynutím sú *in potentia*, ale keď svojím spojením dávajú pôvod zygóte, ich štatút sa mení a stávajú sa ľudskou bytosťou *in actu*. Teda spojenie pohlavných buniek je

naprogramované ako kaskáda následných interakcií. To prebieha od preniknutia spermie do vajíčka cez replikáciu DNA v jadrách gamiet a jej zhromaždení do jedného jadra. Oplodnené vajíčko už nie je ľudskou bytosťou *in potentia*. Je to ľudská bytosť s ohromným potenciálom. Vzaté geneticky stojíme pred projektom nového charakteru, ktoré sa neredukuje len na súhrn chromozómov, ktoré niesli gaméty. To sa deje pri oplodnení, nie skôr, ani neskôr. Po rozdelení DNA do dvoch jadier sa delí cytoplazmazygoty a vznikajú dve blastomery. Tým začína ryhovanie. Zostava génov v zygóte je celkom jedinečnou a neopakovateľnou udalosťou rovnako ako vznik ľudského života. Od momentu oplodnenia vajíčka sa ľudský život rozvíja s nepretržitým plánom, na ktorom nie je možné jasne rozlíšiť prvé fázy jeho vývoja, a preto je nevyhnutné definovať biologický status embrya. Vo všetkých okolnostiach sa musí k embryám pristupovať s rešpektom priznávaným ľudskej hodnote. Ontologicky je tu prítomná identita v celej dĺžke rozvoja, ktorej jediná individualita, ak sa narodí, bude vlastniť kvalitu a dôstojnosť ľudskej osoby. Pri zložitosti počiatku osobného ľudského života sa pýtame, v ktorom bode procesu oplodnenia sa už nachádzame pred zygótou – možným osobným ľudským životom. Spočiatku je vývoj zygóty kontrolovaný materskou mRNA, no už od prvého ryhovania – prvých 30 hodín sa postupne zapínajú prvé vlastné gény embrya, čím sa jeho vývoj dostáva pod kontrolu vlastného genómu. To znamená, že vlastný genóm embrya sa aktivuje v počiatočnom štádiu vývoja, teda ešte pred jeho nidáciou. Z jednobunkového embrya dôjde v následných krokoch k formovaniu kompletného organizmu. Embryo, táto „nová ľudská bunka“ je teda novým ľudským indivídium, ktoré začína svoj vlastný kolobeh života. Už pred nidáciou je embryo mikroskopickou ľudskou bytosťou v najpresnejšom štádiu vývoja. Spôsob utvárania zárodočných listov z formovania tkanív a orgánov je daný fylogeneticky, čo spôsobuje, že morfológicky mladé embryá stavovcov sú veľmi podobné. Embryo nevzniká náhodnými interakciami biopolymérov či buniek. Embryogenéza je naprogramovaná. Každé delenie a presun buniek je novou skutočnosťou. To znamená, že akékoľvek časové údaje, ktoré by chceli vyznačiť „ľudskosť“ embrya alebo plodu sú vytvorené umelo. Genetická jedinečnosť embrya je realizovaná od samého začiatku. Je isté, že v ľudskej zygóte sa od začiatku odvíja špecifický ľudský vývojový program a že sa narodí človek. Ľudské embryo je bytie, v ktorom je ako vo všetkých živých substanciiach vnútorný princíp rozvoja a premeny v jeho vlastnej substancii. Tento princíp riadi vývoj embrya. Je teda pochybné a scestné tvrdiť, že embryo je človekom *in potentia*. Embryo je *in potentia* dieťaťom alebo dospelým, ale ľudským indivídium je *in acta*. Embryo sa postupne mení na plod a po pôrode je z neho novorodenec. (Kuník, 2008, dostupné na

internetu). Telesnosť človeka, ako nám umožňujú tvrdiť biologické údaje, začína svoj telesný cyklus vytvorením zygóty, je ľudským telom a že i toho istého biologického jedinca vo vývine splynutia gamét až po štádium dospelého. Neumožňuje nám však povedať, že embryo je „ľudskej povahy“ a môže sa nazývať „ľudským jedincom“ v antropologickom zmysle slova, pretože takéto pomenovanie predpokladá hodnotový súd o duchu, ktorý sa vteľuje do danej ľudskej telesnosti. Vlastný priebeh vznikania každého biologického bytia, predstavuje kontinuálny biologický vývin v identite bytia, ktorá je nemenná. Na základe prežitej skúsenosti dospelého človeka vieme, že naša identita je v čase stála, napriek premenám nášho tela. (Suaudeau, 2002, s. 15). Telesný život nie je čosi mimo nášho „ja“, ale predstavuje základnú hodnotu toho „ja“. Telesnosť nepatrí do oblasti „mat“, ale do oblasti „byt“, telom nie je niečo, čo vlastníme, ale má plnú účasť na realizácii „mňa samého“. Totiž svoje telo nevlastním, moje telo som „ja sám“. Suaudeau ďalej uvádza, že ľudské embryo je skutočná ľudská bytosť a to, čo je „potencionálne“ nie je jeho podstata, jeho individuálna povaha ľudského druhu, ale úplná aktualizácia jeho podstatných schopností, ktoré vyžadujú postupné biologické dozrievanie. Gaméty majú iba pasívnu potencialitu, to znamená jednoduchú možnosť prejsť premenami pod vplyvom vonkajších faktorov. Zygóta má vlastnosti aktívnej potenciality, pretože ak niet prekážok, sama od seba dospeje k úplnému rozvoju ľudskej bytosti. Teda embryo nie je „potencionálny človek“ v zmysle „možného“ človeka, ale aktuálny a reálny človek. Je potencionálne dieťa, dospelý, starec. Ale je už ľudská bytosť.

3.2 Hnutie *Pro-Choice*

V roku 1952 založil Rockefeller Population Council, ktoré je mozgom kampane na kontrolu pôrodnosti pomocou interupcie a antikoncepcie. Hnutie právo na potrat alebo Pro-choice hnutie je politickým hnutím zahŕňajúcim etický pohľad, ktorý hovorí, že žena by mala mať legálne právo ukončiť tehotenstvo. Taktiež pod týmto hnutím môžeme chápať širšie právo na rozmnožovanie, ako aj prístup k sexuálnemu vzdelaniu a k antikoncepcii, ako aj liečenie neplodnosti ako aj legalizácia potratov. Pro-choice je vlastne protikladné hnutie Pro-life, ktoré bojuje za práva plodu (<http://www.allaboutpopularissues.org/pro-choice-abortion.htm>). K ďalším najsilnejším propagátorom kontroly pôrodnosti je Svetová banka, US. Agency for International Development a Americká federácia pre plánované

rodičovstvo, ktorá je jednou z národných členov Medzinárodnej federácie pre plánované rodičovstvo (International Planne Parenthood Federation, IPPF), ktoré vo svojom pláne otvorene prehlásilo, že jeho poslaním je slúžiť ako popredný činiteľ sociálnej zmeny na poli reprodukčného zdravia a blahobytu a jeden z jeho princípov hovorí, že reprodukčná sloboda je nedeliteľná, buď ju máte alebo nemáte. Politikou plánovaného rodičovstva je zaistiť, aby ženy mali právo požadovať a dostať bezpečný legálny potrat. Jeho kliniky sú továrne na potraty. Ala Margaret Sangerová, zakladateľka nielenže podporovala potrat: „*ale navrhovala aj nútenú sterilizáciu tých, ktorých považovala za nevhodných na ďalšiu reprodukciu*“. Ďalšia organizácia je NARAL – Národná liga za právo na potrat, ktorá je hlavným oponentom Práva na život. Americká lekárska asociácia vo svojej politike trvá na tom, že keď je zabíjanie nenarodených legálne, je aj etické. Aký protiklad k tzv. Hippokratovej prísaha, na ktorú prisahajú lekári a sľubujú, že budú liečiť, nie zabíjať, či už potratom alebo inak. I keď v posledných rokoch v mnohých krajinách potichu z nej vypustili časť týkajúcu sa potratu a pasáž, ktorá sa vzťahovala na potratu nahradili vetou „*Neurobím nič, čo je nezákonné*“. Liberalizácia interupcie sa zdôvodňuje na základe veľmi zúženého pohľadu a slobodu. Takzvaní liberáli potratového zákona zdôvodňujú „*užitočnosť*“ interupcii tým, že pomáhajú ženám, pomáhajú rodinám, pomáhajú spoločnosti, ľudstvu“. (WILLKE,1993, s. 188-189). Austrálsky bioetik Peter Singer ktorý sa zaujíma sa hlavne o práva zvierat a sociálnu filozofiu a je zároveň zakladateľom hnutia za práva zvierat tvrdí: „*že deti s určitými defektmi môžu byť zabitú do 28 dní po pôrode a vraždu dieťaťa pokladá za etický akt. Vyhlasuje, že mrzákov treba zabiť, ak to prinesie šťastie ich rodine a spoločnosti*“. (Tinák, 2002, s.164) Viac k tomuto nie je čo dodať. Hlavné tvrdenia Pro-choice týkajúce sa potratov sú, že dieťa nie je plod, ale iba akási bodka tkaniva. Telo patrí žene, tak má prednostné právo rozhodnúť ako bude s ním nakladať počas tehotenstva, a to hlavne, keď bola znásilnená alebo jej dieťa bude určite postihnuté. Hnutie ďalej zastáva názor, že dieťa nemá žiadne práva, pokiaľ existuje v maternici ženy. Avšak Pro-life hnutie namieta proti Pro-choice tvrdeniam, nie vždy z kresťanského presvedčenia. Na potrat sa pozerajú cez psychické a psychologické následky. Ženské telo sa prirodzene bráni potratu psychickými a emocionálnymi problémami. Veria, že mnoho žien nie je oboznámené z následkami potratu ako je neplodnosť, krvácanie maternice, rakovina prsníka, vnútorné pretrhnutie, infekcie, záchvaty, upadnutie do kómy alebo dokonca smrť. Uvádzajú, že až 94% žien, ktoré podstúpili umelý potrat, upadlo do negatívnych emocionálnych problémov (<http://www.allaboutpopularissues.org/pro-life-faq.htm>).

Zástancom interupcií sa podarilo dosiahnuť, že verejná mienka si zvykla na predstavu, podľa ktorej sa prevencia proti interupciám stotožňuje s antikoncepciou. Avšak z návyku na antikoncepciu sa rodí mentalita nepriateľská k životu – ak sklame tabletky, ľahko to vyriešime potratom. Výsledkom toho je, že telesné spojenie sa na jednej strane vníma ako dobro, po ktorom partneri túžia, ale na druhej strane sa počatie považuje za riziko, ktorému sa treba vyhnúť, či dokonca za zlo, ktoré treba odstrániť. Zástancovia práv žien argumentujú o jej práve rozhodovať, či porodí dieťa. Myslia si, že nepovolením interupcií sa žena stane menejcenným človekom, bez práva rozhodnúť o vlastnom tele a osude. Radia ženám a argumentujú, že dieťa splodené znásilnením, geneticky poškodený plod, či dokonca viacplodové tehotenstvo, ktoré môžu ohroziť život ženy, sú jednoznačnou indikáciou k potratu. Spájajú vznik človeka pôrodom živého dieťaťa a z toho pre nich vyplýva, že plod je z právneho hľadiska vecou. Prevažujúci názor viaže vznik človeka ako ľudskej bytosti na moment zrodu funkcií jeho vlastného mozgu (približne 22. týždeň vývoja). Považovať plod človeka s kompletnými znakmi ľudskej identity je možné za súčasného splnenia dvoch podmienok – že plod má vytvorený vlastný mozog a zároveň je vzhľadom na štádium tehotenstva schopný existovať mimo tela matky (približne 28. týždeň vývoja). Stanovenie hornej hranice „schopnosť existovať mimo tela matky bez ohľadu nato, či sa narodí“ umožňuje s pokrokom medicíny jej zníženie a priblíženie dolnej hranice. Zástancovia tohto názorového prúdu vidia zrod človeka ako proces, ktorý má svoj priebeh. Do istého momentu vidia plod ako vec (do momentu vyvinutia mozgu), od istého momentu mu priznávajú právne postavenie človeka. Proces zrodu človeka je svojou kvalitou porovnateľný s procesom zániku. Medzi procesom zrodu a procesom zomierania je paralela. Podobne ako domnienka o momente smrti, tak domnienka o zrode človeka by mala mať základ v medicínskom poznaní. Nakoľko istota o momente zrodu človeka tu nie je, právna domnienka by sa mala stotožniť s fikciou zrodu mozgu. To znamená, že momentom zrodu mozgu by sa „vec“ plod zmenil na fyzickú osobu. Ako ďalej Drgonec(1990, s. 220-221) poznamenáva, hľadanie odpovede na východiskovú otázku, akej právnej povahy je plod a pred akým správaním ho treba chrániť, je z veľkej časti postavené na účele, ktorý sa mieni dosiahnuť vo vzťahu k otázke interupcií. Definovanie jasnej odpovede na problematiku určenia vzniku osoby, ako už bolo spomenuté, bolo a je predmetom rozhodovania súdov. Možno očakávať, že kvalita právnej ochrany zygóty a jej rôznych vývinových štádií sa postupom času bude viac a viac prehĺbovať. (Humeník, 2009, dostupné na internete).

ZÁVER

Deti sú naše slnko, mesiac i hviezdy. Samotný človek a jeho život má nesmiernu cenu. Náš život je nesmierny dar, ktorý sme dostali od nášho Stvoriteľa. Máme sa oň starať, chrániť ho, rozvíjať, a zveľaďovať podľa jeho úmyslov. Je osobou schopnou poznávať, slobodne rozmyšľať, byť sama sebe pánom, vstupovať do spoločenstva s inými ľuďmi, ale predovšetkým s Bohom. Každý človek má spoznať posvätnosť ľudského života od jeho počatia až po jeho koniec a uznať, že právo na život máme všetci. Nie je niečo, ale niekto.

Po celé tisícročia sa vedie neustále polemika, či je človek človekom od počatia? Tak pripomeniem to, že žiadny iný zlomový bod, ktorý by mal kvalitatívne podobnú váhu ako moment počatia v živote človeka neexistuje. Moment počatia je jednoznačným začiatkom života jedinca a od tohto momentu nasleduje jeho kontinuálny vývoj. Ľudský život je najväčším bohatstvom, človek ho nemôže stvoriť, pretože ho presahuje. Preto treba mať k nemu úctu. Uznanie dôstojnosti a úcty voči počatému ľudskému životu vychádza zo skutočnosti, že Boh obdarováva človeka, z tohto vychádza, že dôstojnosť človeka a jeho života v konečnom dôsledku pramení v Stvoriteľovi, a tým vlastne človek slobodne i zodpovedne rešpektuje skutočnosť poznania posvätnosti počatého ľudského života skrze svetlo racionálneho poznania. Preto ľudská osoba je vybavená takou dôstojnosťou, že ju nikdy nemožno považovať za objekt, ale vždy len subjekt a podľa toho potom k nej tak pristupovať, i keď pozorujeme, že hodnota života v našej kultúre sa značne relativizuje. Život prestáva byť hodnotou sám o sebe. Vlastný život, ale i život druhého nie je chápaný ako dar. Podľa toho, aký majú ľudia vzťah ku právu plodu na život, sa rozdelili na dve skupiny. My kresťania a veriaci v Boha by sme mali byť na strane ochrany života od počatia. V ostatných desaťročiach sa v celom svete hovorí len o regulácií pôrodnosti a vraj o zhubných ba priam katastrofálnych následkoch rastu populácie pre celú budúcnosť našej civilizácie. Neustále až do omrzenia sa vyzdvihuje vraj nutnosť kontroly pôrodnosti, pritom si nevieme uvedomiť, že evidentne vymierame. Predpokladám, že interupcie nesúvisia ani s chudobou ani s bohatstvom, ale je to náš výsledok vzťahu k životu. Je zvláštne, že v našej spoločnosti máme chránené zvieratá, kultúrne pamiatky a iné veci, ale čo život dieťaťa pred narodením? Ten je stále bez ochrany. Do momentu počatia som za slobodu voľby. Sloboda je veľká hodnota, len nesmie nám byť modlou, ktorej obetujeme život počatého dieťaťa. V momente počatia vzniká nový jedinec a jeho právo je nedotknuteľné, pretože telo dieťaťa nie je telom matky i keď je v ňom. To že v tomto

štádiu svojho vývoja je dieťa úzko späté s matkou, je v nej, živí sa jej krvou, to ešte neznamená, že je jej majetkom a ona si s ním môže robiť čo chce. Musíme pripomenúť, že interrupcia sa dotýka nielen detí, ale aj ich matiek. Ženy, ktoré podstúpili prerušenie tehotenstva, či už to boli katolíčky alebo neveriace, ako to dokazujú ich výpovede po potrate, necítia ani úľavu ani oslobodenie, práve naopak väčšina z nich dlhé roky psychicky trpí, nenachádzajú vnútorný pokoj. Často dochádza k rozvodom, rozchodom, odsudzovaniu sa v rodine, hlavne z dôvodu, že ich partneri nestáli pri nich – *keby ma bol podporil, nemusela som ísť na potrat, dôvodí*. Niektoré končia v psychiatrických ústavoch, žijú v ustavičnom strachu. Tým, že zabili svoje dieťa, hovoria ako keby vo svojom vnútri zabili samy seba. Majú pocit, že sú samy obeťami potratu.

Samotné Sväté písmo sa vyjadruje k počatiu slovami Izaiáša 49, 1-5: *“Pán ma povolal od lona, od života mojej matky spomínal mi meno; teraz však hovorí Pán, čo si ma od lona služobníkom urobil.”*

Preto právo človeka na život ako na najvyššiu pozemskú hodnotu je všeobecným presvedčením celého ľudstva. Ľudské „ja“ má ako podstatný komponent svojho bytia telesnosť. Preto začína „byť“ vo chvíli, keď začína jeho telo. Napriek tomu, že biológia nemôže povedať nič o personalizácii ľudského embrya, môže hovoriť a aj hovorí veľa o embryu ako individuálnej ľudskej bytosti. Teda biológia nám najpresnejšie odpovedá na otázku, kedy vzniká ľudský život – ľudský život začína počatím. Ak ľudské embryo je od prvej chvíle svojej existencie ľudskou bytosťou, treba k nemu pristupovať s takým istým rešpektom, aký je vyhradený každej inej ľudskej bytosti. Človekom nie je niekto preto, že by za takého bol uznaný inými, ale preto, že má ľudskú prirodzenosť. Z pohľadu ontologickej reality sa hodnota osoby priznáva a pripisuje každému ľudskému individu od momentu počatia.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY:

- ARISTOTELES: 1995. *O duši*. Praha: Rezek, 1995. 297 s. ISBN 80-901796-4-9
- ANZENBACHER, A.: 1994. *Úvod do filozofie*. Praha: Zvon, 1994. 292 s. ISBN 80-7113-111-3
- BOROŇOVÁ, J., 2006, *Hodnota života od počatia*. In: *Novosti v ochrane života od počatia*. Trnava: SAP, 2006. ISBN 80-89104-87-8 s. 24-25
- DUBOVSKÁ, M., 2006, *Interupcia z pohľadu katolíckej Cirkvi*. In: *Novosti v ochrane života od počatia*. Trnava: SAP, 2006. ISBN 80-89104-87-8 s. 32-33
- DRGONEC, J. 1996. *Ústavné práva a zdravotníctvo*. Bratislava: Archa s.r.o., 1996, 338 s. ISBN 80-7115-114-9
- DRGONEC, J. - HOLLÄNDER, P. 1998. *Moderná medicína a právo*. Bratislava: Obzor, 1988, 251 s.
- DWORKIN, R.: 2004. *Iné štáty*. In: *Právo ženy?: štúdie o problematike interupcií*. Bratislava: Kalligram, 2004. 220 s. ISBN 80-7149-612-X
- FAGGIONI, P.M.: 2007. *Život v našich rukách*. Spišská Kapitula: Spišské Podhradie, 2007. 331 s. ISBN 978-80-89170-258
- FOOTOVÁ P.: 2004. *Problém interupcií a doktrína dvojitého účinku*. In *Právo ženy?: štúdie o problematike interupcií*. Bratislava: Kalligram, 2004. 220 s. ISBN 80-7149-612-X
- GÁLIK, S. 2008. *Filozofická antropológia*. Bratislava: IRIS, 2008. 159 s. ISBN 978-80-89256-23-5
- HUMENÍK I.: 2009. *Vznik človeka v kontexte na ochranu osobnosti*. [online] publikované na internetovom portály <http://www.pravo-medicina.sk,08/09> [citované 2011-04-02]
- Inštrukcia „DONUM VITAE“*.: 1998. Trnava: SSV, 1998. ISBN 80-7162-233-8
- JANÁČ, P. 1995. *Cesta k človekovi*. Kňazský seminár biskupa Jána Vojaššáka: Spišské Podhradie, 1995. 82 s.
- JÁN PAVOL II. 1995. *Encyklika EVANGELIUM VITAE*. Trnava: SSV, 1995. 81 s. ISBN 80-7162-097-1
- KUNÍK, T.:2008. *FAQ: ako je to s ľudským životom?*2008.07.28 [online] publikované na internetovom portály <http://www.chris-net.sk/node/216> [citované 2011-04-02] ISSN 1338-273X
- LETZ, J. 1994. *Filozofická antropológia*. Bratislava: Charis, 1994. 153 s. ISBN 80-88743-07-9
- LETZ, J.2003. *Hodnota života v jeho základnom porozumení*. In: *Budovanie spoločnosti pre všetkých*. Trnava: SAP, 2006. ISBN 80-89104-44-4 s. 15-16

- LETZ, J., 1997. *Osoba v kreačno-evolučnom porozumení*. In: Chápanie osoby v Kresťanskej filozofii. Trnava: Fakulta humanistiky Trnavskej univerzity 1997. ISBN 80-88774-32-2 s. 62
- LUBY, Š. 2002. *Základy všeobecného súkromného práva*. III. vydanie. Šamorín: Heuréka, 2002. 288 s. ISBN 80-89122-00-0
- Ludský život: najväčší zázrak!*. Centro documentazione e solidarietà – Firenze. Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 31 s. ISBN 80-7162-062-9
- MARX P.: 1991. *Potraty - největší válka všech dob*. In: ÚCTA K ŽIVOTU, *Život nenarozený /I./*. 1991. Praha: Zvon, 1991. ISBN 80-7113-010-9 s. 170
- McCUBBIN, J. - McCUBBINOVÁ, M. 1990. *Život dieťaťa pred narodením*. Martin: OSVETA, 1990. 161 s. ISBN 80-217-0145-5
- PAVOL VI.: 1993. *Encyklika HUMANAE VITAE*. Trnava: SSV, 1993. 79 s. ISBN 80-77162-031-9
- PIETRUCHOVÁ, O.: 2007. *Interupcie a história*. [online]. In ASPEKTin - feministický webzín 30.novembra2007 [citované 2011-03-04] Dostupné na internete: http://www.aspekt.sk/aspekt_in.php?content=clanok&rubrika=25&IDclanok=361 ISSN 1225-8982
- PLATÓN.: 1993. *Faidros*. Praha: ISE, OIKOYMENH, 1993. 85 s. ISBN 8085241-33-1
- PESCHKE, K.H. 2004. *Křesťanská etika*. Vyšehrad, Praha: Kolegium Zvon, 2004. 695 s. ISBN 80-7021-718-9
- Pro-choice abortion*. [online] [s.a.]. [cit. 2011 13-03] Dostupné na: <<http://www.allaboutpopularissues.org/pro-choice-faq.htm>>
- SCHELER, M.: 1968. *Místo člověka v kosmu*. 1.vyd. Praha: Academia, 1968.
- SCHOOYANS, M. 1997. *Bioetika a populácia*. Bratislava: Serafín, 1997. 175 s. ISBN 80-85310-68-6
- SISÁKOVÁ, O. a kol. 2008. *Dejiny etického myslenia v Európe a USA*. Bratislava: KALIGRAM, 2008. 894 s. ISBN 978-80-8101-103-0
- SUAUDEAU, J. 2002. *Potrat a eutanázia*. Bratislava: Serafín, 2002. 93s. ISBN 80-88944-54-6
- SVĚTÉ PÍSMO STARÉHO A NOVÉHO ZÁKONA, slovenský preklad SUSCM Rím 1995
- ŠOLTÉS, L. a kol. 2008. *Vybrané kapitoly z medicínskej etiky*. Martin: Osveta, 2008. 256 s. ISBN 978-80-8063-287-8
- ROTTER, H. 1999. *Dôstojnosť ľudského života*. Praha: Vvyšehrad, 1999. 199 s. ISBN 80-7021-302-7
- TINÁK, B. 2002. *Na hrote trňa*. Trnava: SSV, 2002. 213 s. ISBN 80-7162-383-0
- ÚCTA K ŽIVOTU, *Život nenarozený /I./*. 1991. Praha: Zvon, 1991. ISBN 80-7113-010-9

ÚSTAVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY , 2001. Šamorín: Heuréka, 2001. 63 s. ISBN 80-967653-9-6

VOLEK, P. 2003. *Filozofia človeka podľa Tomáša Akvinského*. Ružomberok: Katolícka univerzita v Ružomberku, 2003. 459 s. ISBN 80-89039-23-5

What are the main points of a pro-life view of abortion? [online] [s.a.].[cit. 2011 13-03]
Dostupné na: < <http://www.allaboutpopularissues.org/pro-life-faq.htm>>

WILLKE, C.J. 1993. *Človekom od počatia*. Český Tešín: COR JESU, 1993. 318 s.

ZÁVACKÁ, K.: 2008. *Interupcie a história*. [online]. Dostupné na internete:
<http://www.moznostvolby.wordpress.com/2008/02/27/interupcie-a-historia> [citované 2011-03-04]

ZEMAN, K., 2006, Právne a etické aspekty ochrany života. In: *Novosti v ochrane života od počatia*. Trnava: SAP, 2006. ISBN 80-89104-87-8, s. 116-118